Чернівецький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету

Кафедра фінансів, обліку і оподаткування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

(на матеріалах Товариства з обмеженою відповідальністю «ВІТАЛ ТРЕЙДІНГ», Київська обл., м. Березань)

Студента 2 курсу
денної форми навчання
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
спеціалізації «Облік і оподаткування»

Боянецького
Євгена
Івановича

Науковий керівник:
к.е.н., доцент

Рилєєв
Сергій
Володимирович

Завідувач кафедри:
д.е.н., професор

Чорновол
Алла
Олегівна

Чернівці 2023

ЗМІСТ

стор.

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОТЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Зміст категорії «фінансова стійкість підприємства»	7
1.2. Методика аналізу фінансової стійкості підприємства	13
Висновки за розділом 1	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ"	22
2.1. Аналіз господарських засобів підприємства та джерел їх утворення	22
2.2. Аналіз результатів та ефективності діяльності підприємства	28
2.3. Аналіз фінансової стійкості підприємства	36
Висновки за розділом 2	41
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	43
3.1. Цільове спрямування удосконалення методики аналізу фінансової стійкості підприємства	43
3.2. Методика прогнозування фінансової стійкості підприємства	50
Висновки за розділом 3	54
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах повномасштабного вторгнення агресора на територію України, складної геополітичної та економічної ситуації, зростання ризикованості та невизначеності ведення бізнесу, важливу роль відіграє формування та функціонування системи управління фінансовою стійкістю, яка спроможна забезпечити не лише виживання, але й стійкий розвиток підприємств сьогодні та у повоєнний час.

Фінансова стійкість підприємств є важливою складовою, що визначає фінансову стабільність як окремих суб'єктів господарювання, так і всієї фінансової системи та економіки країни в цілому.

Важливу роль в управлінні фінансової стійкості підприємства відіграють та функції як аналіз та прогнозування. Аналіз фінансової стійкості дозволяє визначити оптимальне співвідношення між власним капіталом та зобов'язаннями, обґрунтувати рішення щодо залучення зовнішнього фінансування, забезпечуючи при цьому поточну та перспективну платоспроможність, ефективність використання ресурсів, припустимий рівень фінансового ризик тощо.

Вагомий науковий вклад у сфері управління, аналізу та прогнозування фінансової стійкості внесли вітчизняні та зарубіжні науковці: І.О. Школьник, І.О. Бланк, О.С. Філімоненков, Є.В. Мних, А.В. Череп, Т.М. Ковальчук, Т.Д. Косова, К.В. Орєхова, А.М. Поддєрьогін, Л.А. Кругленко, А.Л. Бернстайн, У. Бівер, Є.В. Брігхем, Е. Альтман, Р.В. Гамм та Х.Р. Паркшеян, К. Уорд, Д. Стоун, А. Дж. Стрікленд, К. Хитчинг, Р. Райс, П. Уілсон тощо.

Віддаючи належне здобуткам та доробкам зазначених науковців, сучасні умови господарювання, які характеризуються неспровокованим вторгненням рф на територію суверенної держави, підвищеною ризикованістю функціонування підприємств у несприятливому бізнес-середовищі, вимагають удосконалення теоретичних, методичних та організаційних підходів щодо аналізу та прогнозування фінансової стійкості.

Потреба у вирішенні окреслених проблемних питань обумовила вибір теми випускної кваліфікаційної роботи, постановку її мети та завдань.

Метою дослідження виступає узагальнення теоретичних, методичних та організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення аналізу та прогнозування фінансової стійкості в системі інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень.

У ракурсі досягнення мети дослідження було передбачено вирішення таких **завдань:**

- розкрити зміст категорії «фінансова стійкість підприємства» як об’єкта управління, аналізу та прогнозування;
- дослідити методику аналізу фінансової стійкості в контексті вітчизняної та зарубіжної практики, ретроспективи та сучасності;
- висвітити організаційно економічну характеристику підприємства та провести аналіз його фінансово-майнового потенціалу;
- проаналізувати результати діяльності та ефективність господарювання та визначити їх вплив на фінансову стійкість підприємства;
- на основі абсолютний та відносних показників дати безпосередню оцінку фінансової стійкості суб’єкта господарювання;
- визначити напрями щодо удосконалення методики аналізу фінансової стійкості господарюючого суб’єкта;
- базуючись на попередніх дослідженнях науковців запропонувати методику прогнозування фінансової стійкості як об’єкта управління;
- розробити систему висновків та пропозицій щодо покращення фінансової стійкості досліджуваного підприємству в сучасних умовах господарювання.

Об'єктом дослідження виступає процес аналізу та прогнозування фінансової стійкості в системі інформаційно-аналітичного забезпечення потреб управління та економічної безпеки підприємства.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних, методичних, організаційних та практичних аспектів аналізу та прогнозування

фінансової стійкості підприємств.

Методи дослідження. Для реалізації поставлених завдань в процесі проведених досліджень було використано такі методи й прийоми: понятійно-категоріальний аналіз при розкритті змісту категорії «фінансова стійкість підприємства»; системний та комплексний підходи щодо аналізу існуючих методик аналізу фінансової стійкості; методи фінансового аналізу в системі оцінки фінансово-майнового потенціалу, фінансових результатів, ефективності діяльності та безпосередньо фінансової стійкості підприємства; системний та комплексний підходи щодо узагальнення напрямів удосконалення методики аналізу фінансової стійкості; методи теорії нечітких множин та нечіткої логіки в системі прогнозування фінансової стійкості суб'єктів господарювання тощо.

Інформаційною базою дослідження виступили праці вітчизняних та зарубіжних дослідників, матеріали науково-практичних міжнародних й всеукраїнських конференцій та семінарів, офіційні дані Національного банку України та Міністерства фінансів України, електронні ресурси вільного доступу, фінансова звітність та інші дані які характеризують діяльність ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" за 2020-2022 рр.

Наукова новизна одержаних результатів. За результатами виконання випускної кваліфікаційної роботи одержані наступні результати теоретичного та практичного спрямування, яким характерні елементи наукової новизни:

- узагальнено підходи щодо змісту категорії «фінансова стійкість», а також методики її аналізу, які існують у вітчизняній та зарубіжній теорії й практиці;
- запропоновано методичний підхід щодо аналізу та прогнозування динамки змін фінансової стійкості. В основі підходу покладено теорію нечітких множин, що дозволяє у процесі аналізу використовувати як кількісні, так і якісні показники, а у кінцевому результаті досягнути високої адекватності та достовірності результатів оцінки.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані та обґрунтовані у результаті проведених досліджень положення доповнюють теорію та практику аналізу і прогнозування фінансової стійкості підприємства в системі інформаційної підтримки прийняття управлінських рішень спрямованих на забезпечення загальної стійкості суб'єктів господарювання.

Апробація результатів дослідження. Основні положення випускної кваліфікаційної роботи доповідалися на XIII Всеукраїнській науковій студентській Інтернет-конференції «Реформування економіки України як фактор забезпечення сталого розвитку» (м. Чернівці, 22 грудня 2023 р.) [3].

Структура та обсяг випускної кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладено на 56 сторінках друкованого тексту. Робота містить 22 таблиці, 4 рисунки. Список використаних джерел налічує 81 найменування на 9 сторінках.

РОЗДІЛ 1
ТЕОТЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Зміст категорії «фінансова стійкість підприємства»

У вітчизняних умовах воєнного стану, а також враховуючи світові глобалізаційні процеси, що супроводжується зростанням взаємозалежності фінансових ринків та підвищенням ролі транснаціональних корпорацій у стійкості світової фінансової системи, проблема аналізу та управління фінансовою стійкістю підприємств набуває особливої актуалізації.

Досі в Україні та за її межами залишається дискусійним питання економічної сутності поняття категорії «фінансова стійкість підприємства» та комплексного підходу до методики та практики її аналізу.

Розкриття змісту поняття «фінансова стійкість підприємства» дозволить: окреслити набір індикаторів для її оцінки; визначити та сформувати інформаційну базу; виявити резерви стабілізації тощо.

Початковий академічний підхід до аналізу фінансової стійкості у вітчизняній практиці дещо відрізнявся від бачення міжнародних організацій та окремих корпорацій. При чому зазначимо, що аналогічно із бухгалтерським обліком та фінансовою звітністю, відбувається і гармонізація аналітичних методик з міжнародною практикою.

Перед розглядом трактування «фінансова стійкість» різними дослідниками, зазначимо, що у затверджених у 2001 р. Методичних рекомендаціях щодо підготовки аудиторського висновку аналіз платоспроможності ототожнюється з аналізом фінансової стійкості «…аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства здійснюється за даними балансу підприємства, характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності» [31] (поточна

редакція).

У працях багатьох українських дослідників під фінансовою стійкістю підприємства загалом розумілося його плато- та кредитоспроможність. Зокрема Кузьмінський А.М., Сопко В.В. та Завгородній В.П. характеризували фінансову стійкість підприємства як «певний стан рахунків підприємства, що гарантує його постійну платоспроможність» [25]. Ключовим параметром в оцінці фінансової стійкості підприємств вони бачили різницю «реального власного капіталу та статутного капіталу» [25, с. 173].

На думку Шкарабана С.І. та Сапачова М.І., фінансова стійкість є фінансово-економічним станом компанії, при якому власних джерел достатньо як для погашення боргів, так і розвитку підприємства [14]. Фінансову стійкість вони визначають як «гарантовану платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури та поведінки партнерів» [14, с. 64], а її головною ознакою пропонують вважати наявність чистих ліквідних активів, які автори визначають як різницю між всіма ліквідними активами та всіма короткостроковими зобов'язаннями.

Дослідники Мних Є.В. та Барабаш Н.С., вважають, що фінансова стійкість у довгостроковій перспективі характеризується співвідношенням власних та позикових ресурсів; вона пов'язана з фінансовою структурою підприємства та ступенем залежності від кредиторів, а також оптимальністю вкладення фінансових ресурсів компанії в активи [36, с. 98].

Подольська В.О. та Яріш О.В. характеризують фінансову стійкість підприємства як стан його фінансових ресурсів, що забезпечує розвиток підприємства рахунок власних джерел зі збереженням платоспроможності та кредитоспроможності за мінімального рівня підприємницького ризику [46].

Останнім часом багато вітчизняних дослідників значно розширили зміст поняття «фінансова стійкість». Шморгун Н.П. зазначає, що на перспективний фінансовий стан та фінансову стійкість підприємства впливає сукупність факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Проте та дослідник зводить аналіз фінансової стійкості підприємства до

довгострокового аналізу платоспроможності, кредитоспроможності та джерел фінансування. До основних показниками, що характеризують ступінь захисту інтересів кредиторів та фінансову стійкість, Шморгун Н.П. відносить коефіцієнт незалежності, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт залежності від довгострокового позикового капіталу, а також коефіцієнт фінансування [76, с. 98].

Вітчизняний корифей економічної науки Бланк І.О. розкриває поняття фінансової стійкості більш багатогранно, як стабільне перевищення доходів над витратами та стан ресурсів, яке:

1. Забезпечує вільне маневрування грошима організації.
2. Сприяє розширенню та оновленню виробництва в умовах впливу підприємницького ризику та змінного бізнесу середовища, щоб максимізувати добробут власників, зміцнити конкурентні переваги підприємства на користь суспільства та держави [4].

У роботі з фінансового менеджменту, підготовленою авторами Коваленко Л.О. та Ремньовою Л.М., фінансова стійкість характеризується показниками платоспроможності, леверджу (фінансового важеля) та коефіцієнтами обслуговування боргу. Особливу роль в оцінці фінансової стійкості у розрізі прогнозування банкрутства відводиться п'яти факторній моделі Альтмана, а також аналізу чистого грошового потоку [21, с. 320].

У статті Лахтіонової Л.А. зміст фінансової стійкості суб’єкта господарювання розкрито як «…стан фінансових ресурсів, за якого суб’єкт ринкової та змішаної економіки, вільно маневруючи грошовими коштами, здатний шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервні процеси своєї операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, а також витрати на їх розширення та оновлення, появу нових їх напрямків та складових» [27, с. 329].

Косова Т.Д. під фінансовою стійкістю розуміє «…такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу, при збереженні

платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня фінансового ризику…» [41, с. 189].

Трактування поняття «фінансова стійкість» у працях інших дослідників наведено в табл. Б1.

Ряд авторів [6, 14-15, 46, 62, 65-66, 76] вважають, що поняття «фінансова стійкість» співпадає з поняттям «фінансова незалежність» та характеризується наступними показниками (коефіцієнтами): автономії; співвідношення власного та позикового капіталу; фінансової залежності; маневреності власного капіталу; забезпеченості запасів власним оборотним капіталом; фінансової незалежності у частині формування оборотних активів; довгострокового залучення позикового капіталу; структури довгострокових вкладень; стійкості фінансування; окупності процентів тощо.

Інші автори [4, 12-13, 52, 64, 75, 79] дотримуються думки, що фінансова стійкість підприємства характеризується двома критеріями:

1. Фінансова незалежність.
2. Платоспроможність.

Ми підтримуємо другий підхід щодо визначення поняття «фінансова стійкість». Це пов’язане з тим, що на практиці часто зустрічається ситуація, коли підприємство, яке характеризується високим ступенем фінансової незалежності, не може вчасно погашати свої зобов’язання, так як має низький рівень платоспроможності. У даному випадку неможливо зробити висновок щодо фінансової стійкості компанії, так як прострочення термінів оплати призводить до погіршення фінансового стану підприємства у зв’язку з накопиченням штрафів і пені, а також знижує ділову репутацію підприємства. Таким чином, можна стверджувати, що платоспроможність відображає рівень поточної фінансової стійкості (короткострокової), а фінансова незалежність – рівень майбутньої фінансової стійкості (довгострокової).

Хоча і другий підхід не є вичерпним для характеристики фінансової стійкості.

Слід також відмітити, що на рівні фінансового стану в цілому та на

поточній фінансовій стійкості зокрема, негативно відображається тимчасовий дефіцит грошових коштів. Він може виникати під впливом високої нерівномірності окремих видів грошових потоків. Тому у процесі аналізу фінансового стану необхідно оцінювати достатність рівня ліквідності грошових потоків у кожен момент часу на протязі всього періоду, який досліджується.

При моніторингу зарубіжних метод оцінки фінансової стійкості ми одразу стикаються з неоднозначністю підходів до її тлумачення. Термін стійкість в перекладі англійською звучить як «stability», «sustainability», «solvency», «soundness», і навіть використовується як антонім поняття «financial distress». У західній літературі термін «financial stability» застосуємо найчастіше на макрорівні, що підтверджується цілою низкою науково-практичних видань, публікаціями Світового Банку, ЮНКТАД, ОЕСР. Термін «financial sustainability» визначається як сталий розвиток, що передбачає зростання акціонерної вартості за рахунок підвищення економічної, соціальної та екологічної ефективності.

У зв'язку з цим варто зазначити, що термін «financial sustainability» відрізняється від економічної сутності поняття фінансової стійкості, характерної для вітчизняної наукової школи. З цього випливає, що поняття фінансової стійкості потребує подальшого уточнення.

Західні дослідники під терміном «financial solvency» розуміють кредитоспроможність, фінансовий важіль (debt to equity), відношення загального боргу до підсумку активів (total debt to total assets) та показники обслуговування боргу (interest coverage ratio). І тут показники «financial solvency» можна як складову частину фінансової стійкості, а саме «financial soundness», що підтверджується документами Світового банку та великих компаній, що функціонували або функціонували в Україні перед та після російського вторгнення.

При аналізі фінансової стійкості підприємств зарубіжні автори нерідко йдуть від зворотного, використовуючи термін «financially distress» як антонім

фінансової стійкості («financial soundness»). У цьому випадку дослідники оцінюють не фінансову стійкість, а рівень та ймовірність виникнення фінансових ризиків.

З цієї позиції під фінансовою стійкість підприємства слід розуміти його здатність здійснювати основну та інші види діяльності в умовах внутрішніх та зовнішніх ризиків з метою максимізації добробуту власників шляхом генерування позитивного чистого грошового потоку, підтримки платоспроможності й ліквідності, послідовного зниження боргового навантаження завдяки підвищення рентабельності суб'єкта господарювання.

Узагальнення вітчизняних та зарубіжних підходів щодо трактування поняття «фінансова стійкість» наведено на рис. 1.1.

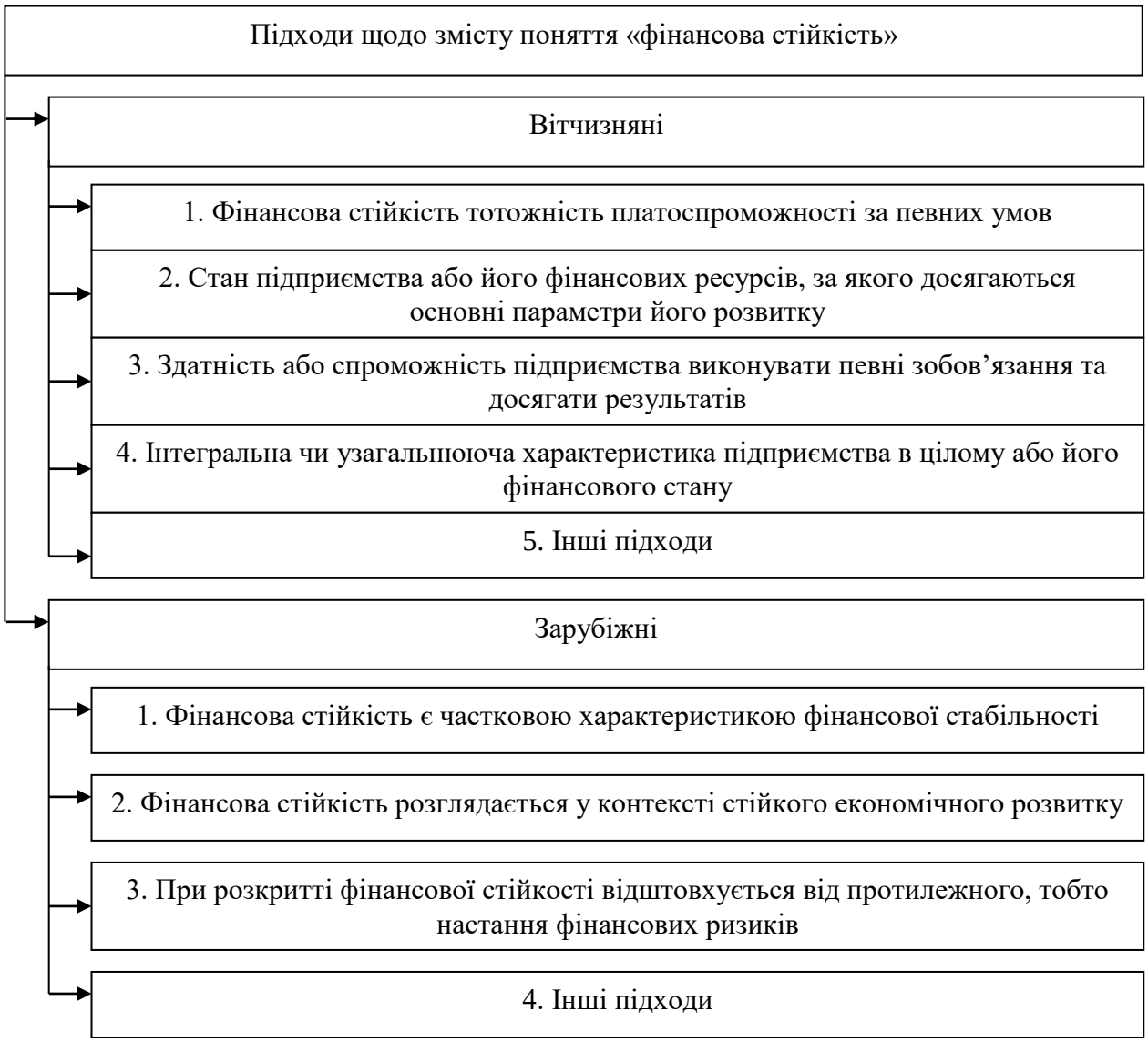

Рис. 1.1. Групування підходів щодо визначення змісту фінансової стійкості [12, 17, 20, 23, 26, 50, 77]

На нашу думку кожен із наведених підходів на рис. 1.1 розкриває та доповнює зміст поняття фінансова стійкість, яка є частиною фінансової стабільності та сталого розвитку підприємства в сучасних умовах господарювання.

1.2. Методика аналізу фінансової стійкості підприємства

Метою створення та функціонування комерційного підприємства є здійснення безперервного процесу, що визначається виконанням та результативністю всіх видів його діяльності. Важливою умовою є наявність фінансової стійкості. Сучасні підходи до діагностики фінансової стійкості базуються на визначенні показників, вихідною базою для розрахунку яких виступає обліково-аналітичне забезпечення підприємства.

Від повноти та достовірності вихідних даних залежить правильність оцінки показників та їх інтерпретація. При цьому прийняті рішення щодо управління фінансовою стійкістю будуть ефективними у разі достатності та об'єктивності даних для аналітичних процедур, виходячи із завдань виконуваної діагностики.

Розкриття сутності фінансової стійкості сучасного підприємства визначає набір індикаторів для характеристики заявлених критеріїв, необхідну обліково-аналітичну інформацію для здійснення діагностики та виявлення резервів фінансової стабілізації суб’єкта господарювання.

Аналіз фінансової стійкості на перший погляд є досить простим та проходить по «накатаній доріжці». Але насправді це досить трудомісткій процес, яки вимагає спеціальних знань у сфері економіки, фінансів, менеджменту, бухгалтерського обліку, планування …

Для чого ж слід проводити аналіз фінансової стійкості? Окреслимо деякі основні цілі:

1. Прогнозування стану підприємства у майбутньому.
2. Підтримка формування фінансової стратегії: завдяки тому, що ми «бачимо» співвідношення основних показників не лише традиційної бухгалтерської звітності, але у управлінської фінансової звітності, ми можемо розробити систему заходів щодо покращення діяльності та значень KPI.
3. Інформаційна підтримка прийняття оперативних, тактичних та стратегічних управлінських рішень.

У контексті першого підходу (рис. 1.1) розглянемо аналітичні процедури щодо оцінки платоспроможності, хоча відзначимо, що аналогічно фінансовій стійкості, відсутній єдиний підхід щодо її трактування.

Управління платоспроможністю включає процес виконання аналітичних процедур, розрахунок показників, інтерпретацію розрахункових величин, що спрямований на пошук резервів її зміцнення, мінімізацію ризиків утворення простроченої заборгованості та контроль виконання внутрішніх та зовнішніх зобов'язань.

У фінансовому аналізу достатньо детально висвітлено методику діагностики платоспроможності підприємства на основі інформативності бухгалтерського балансу. В цьому ракурсі виділяють методичні прийоми оцінки ліквідності балансі та розрахунок відносних показників – коефіцієнтів. Діагностика ліквідності балансу передбачає групування активів у чотири класи у порядку зменшення ліквідності активів, а пасивів – у чотири класу за ступенем терміновості виконання зобов'язань (від більш термінових до менш терміновим). Порівняння величини відповідних груп активів і пасивів визначає надлишок або нестачу коштів для виконання відповідної обов'язки

Групування активів та пасивів в системі оцінки ліквідності балансу наведено в табл. В1. Невиконання однієї з умов визначає відсутність ліквідності балансу підприємства і, як наслідок, порушення платоспроможності.

Також у діагностиці платоспроможності розраховуються відносні показники – коефіцієнт, перелік яких та алгоритми їх розрахунку наведено в табл. В2.

Зазначені показники широко застосовуються на практиці та мають розроблені нормативні значення, спираючись на які виявляється наявність чи відсутність платоспроможності.

Наведена методика має ряд недоліків, пов'язаних із формуванням вихідних даних для проведення аналітичних процедур:

1. Вихідна інформація для діагностики має ретроспективний характер, тобто вплинути на розрахункові значення вже неможливо.

2. Серед розрахованих показників найпоширенішим є низьке значення коефіцієнта абсолютної ліквідності та відсутність активів першого класу ліквідності (найбільш ліквідних активів). У цьому випадку аналітична інтерпретація набутих значень буде демонструвати неплатоспроможність підприємства. При цьому ситуація може бути зворотний. Факторами, що впливають на збільшення значення показника, є збільшення грошових коштів або зменшення кредиторської заборгованості та короткострокових кредитів та позик. Високе або нормативне значення абсолютної ліквідності досягається величиною коштів та грошових еквівалентів. При цьому їхня наявність може бути причиною відсутності інвестицій у підприємство. Аналогічно, якщо скорочується кредиторська заборгованість та короткострокові кредити та позики, то спостерігається зростання показників платоспроможності. При цьому можна спостерігати відсутність позикових коштів з метою розширення виробництва та інших інвестицій та відсутність заборгованості перед постачальниками внаслідок порушення безперебійного виробничого циклу.

3. Мобільні активи відіграють важливу щодо формування інформації про платоспроможність підприємства. Запаси є ключовим елементом у структурі оборотних активів, їх величина ілюструє можливості виробництва. Варіація їх вартості у даних бухгалтерської звітності розглядається у різних

аспектах. Збільшення вартості запасів визначає відсутність управління бізнес-процесами підприємства, оскільки придбання незатребуваних у поточній діяльності сировини та матеріалів й збільшення готової продукції свідчить про затоварення та відсутність організації ефективних операційних бізнес-процесів. Разом з тим скорочення вартості за рядком «Запаси» бухгалтерського балансу підприємства може відображати відсутність або низький виробничий процес

4. Оцінка значення дебіторської заборгованості також підлягає варіації. Зростання залишків дебіторської заборгованості визначає фінансовий стан контрагентів та підвищує ризики несплати. Скорочення дебіторської заборгованості може бути спричинене відсутністю ринків збуту продукції, неможливістю її реалізації.

Таким чином, розрахунок показників платоспроможності на вищенаведеною методикою є недостатнім для інтерпретації отриманих значень та прийняття відповідного управлінського рішення.

На формування вартості вихідних масивів інформації, необхідної для розрахунку показників платоспроможності, впливає оцінка величин (запасів, зобов’язань тощо), прийнята у бухгалтерському обліку. Позначимо основні складові облікового процесу, що впливають на вартісні значення даних бухгалтерського балансу підприємства.

1. Інвентаризація – це невід'ємний метод підтвердження достовірності даних бухгалтерського обліку. Вона проводиться у максимально близькі до формування бухгалтерської звітності терміни. Інвентаризація зобов'язань виконується шляхом розсилки контрагентам виписок із їхніх особових рахунків із зазначенням суми заборгованості. У разі якщо значення заборгованостей у двох взаємопов'язаних суб’єктів господарювання не збігаються, кожен вказує у своїй звітності ту величину, яка виходить із даних його поточного обліку. Таким чином, знижується достовірність заявленої інформації.

2. Величина запасів – це залишки сировини, матеріалів, товарів, готової

продукції на звітну дату. На величину запасів, заявлену в однойменному рядку бухгалтерського балансу (з подальшою деталізацією), впливає прийнятий метод вибуття, зокрема відпуску сировий й матеріалів у виробництво (FIFO, середньозваженої собівартості, нормативних витрат тощо). Крім цього на витрати виробництва (стаття «незавершене виробництво», як складова статті «Запаси») впливає методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції.

3. У частині розрахунків із дебіторами для зниження ризиків несплати заборгованості формується резерв щодо сумнівних боргів, порядок його утворення та використання ілюструє однойменний рахунок 38. У бухгалтерському балансі дебіторська заборгованість відбивається за мінусом резерву за сумнівними боргами. При цьому одним з методів формування резерву сумнів боргів виступає оцінка платоспроможності боржника.

Вказані обставини спотворюють вихідні дані для оцінки платоспроможності підприємства, що вимагає розробки інструментарію, який дозволить відображати об'єктивну ситуацію про вартість активів та зобов'язань, що виключає суб'єктивні аспекти облікової роботи.

Розглянемо методику аналізу фінансової стійкості, яка характерна другому та третьому підходах, які наведені на рис. 1.1.

Складовою управління фінансовою стійкістю виступає проведення об’єктивного аналізу та визначення оптимальної величини і структури активів й джерел їх формування, фінансової незалежності в системі реалізації мети створення та функціонування підприємства.

На відміну від першого підходу (аналіз фінансової стійкості – оцінка платоспроможності) у даному напрямі в розрахунки залучаються не лише оборотні активи та поточні зобов’язання, їх складові елементи, але й необоротні активи і так званий перманентний капітал (власний капітал, довгострокові зобов’язання та забезпечення.

У цьому напрямі аналізу фінансової стійкості визначається її тип та, аналогічно платоспроможності, проводиться коефіцієнтний аналіз. І знову

все це робиться за даними бухгалтерського балансу, а у кращому випадку внутрішньої фінансової звітності.

Тип фінансової стійкості визначається шляхом співставлення залишків матеріальних оборотних активів – запасів, з відповідними джерелами їх формування: власний оборотний капітал, чистий оборотний капітал, короткострокові кредити банків. Перелік типів фінансової стійкості та критерії визначення наведено в табл. В3.

В умовах фінансової нестабільності та високого рівня інфляції абсолютні показники, які лежать в основі визначення типу фінансової стійкості зокрема, уходять на другий план. Провідну роль у співставному аналізі в цілому, а також оцінки фінансової стійкості зокрема, відіграє розрахунок коефіцієнтів (табл. В2).

Враховуючи окреслені вище недоліки щодо аналізу платоспроможності (ретроспективність аналізу, величину запасів, дебіторку та кредиторку) у даному напрямі основним з недоліків є те, що переважна частина вітчизняних підприємств наводить у фінансовій звітності балансову, а не ринкову вартість власного капіталу.

Надалі розглянемо методику аналізу фінансової стійкості у контексті підходів у зарубіжній практиці (рис. 1.1).

Більшість західних досліджень у галузі оцінки фінансової стійкості поділяються на два періоди: до та після 1990 р. до 1990 р. такі вчені, як Альтман, Завгрен, Фостер та Джонс намагалися знайти особливі відмінності у стійкій («sound») компанії від нестійкої («financially distressed»). Після 1990-х років. з'явилися нові моделі оцінки фінансової стійкості, які передбачають оцінку виникнення ризику фінансової нестійкості в визначений момент часу.

Одним із основоположників оцінки фінансової стійкості компанії та прогнозування банкрутства є Бівер. На основі даних звітності 79 компаній зазначений дослідник виділив шість ключових фінансових показників:

- ✓ чистий грошовий потік до загального боргу (cash flow to total debt);

- ✓ рентабельність активів (net income to total assets);
- ✓ відношення боргу до результату балансу (total debt to total assets);
- ✓ робочий капітал до підсумку балансу (working capital to total assets);
- ✓ поточна ліквідність (current ratio) (оборотні активи/короткострокові зобов'язання);
- ✓ кредитний період (no-credit interval) – інтервал, протягом якого компанія може фінансувати операційні витрати за рахунок власних ресурсів (робочий капітал / операційні витрати) [58, с. 410; 63; 73, с. 84].

Е. Альтман, критикуючи роботу У. Бівера, зазначив ступінь важливості окремих коефіцієнтів у загальному аналізі фінансової стійкості та прогнозуванні банкрутства.

Сьогодні зарубіжні автори пропонують різноманітні моделі прогнозування фінансової стійкості, засновані на нових економіко-математичні методи, нейромережні моделі побудови бінарного дерева класифікації (BCT – Binary Classification Tree), експертні оцінки. Популярні також рейтингові оцінки фінансових ризиків компаній, таких як EDF (Expected Default Frequency), Credit Measure Moody's, Trade Credit Service Standard & Poor's Corp, Fitch CRS (Credit Rating System) [26; 58].

Відповідно до Положення Міжнародного Валютного Фонду, показники фінансової стійкості (Financial Soundness Indicators) являють собою «показники поточного фінансового стану та стійкості фінансових установ країни та їх контрагентів. з сектору корпорацій та сектору домашніх господарств». Для аналізу корпорацій нефінансового сектору МВФ виділяє такі коефіцієнти фінансової стійкості:

- ✓ фінансовий важіль (total debt to equity);
- ✓ рентабельність власного капіталу (return on equity);
- ✓ показники обслуговування боргу (debt service coverage);
- ✓ відношення чистих відкритих валютних позицій до власного капіталу (net foreign exchange exposure to equity) [81].

Надмірно високий показник фінансового важеля, або співвідношення

між позиковими та власними коштами, підвищує вразливість корпорації у разі потрясінь та знижує здатність корпорацій до погашення своїх зобов'язань.

За рекомендацією МВФ, рентабельність також є ключовим фактором, що визначає стійкість компанії. Вона надають вплив на здатність компанії залучати кошти, її операційний потенціал, стійкість у протистоянні несприятливим потрясінням, здатність до погашення зобов'язань і, зрештою, життєздатність в цілому. МВФ вважає, що різке зниження рентабельності корпоративного сектора може служити випереджальним індикатором серйозних проблем у фінансовій системі в цілому. До найбільш значимих показників рентабельності відносяться:

1) відношення прибутку до сплати відсотків та податків (EBIT) до середньої величини власного капіталу;

2) норма прибутку на активи;

3) відношення доходу до обсягу продажу.

Варто зазначити, що важливо звертати увагу як на абсолютні значення цих коефіцієнтів, так і їх динаміку. На показниках рентабельності суттєво позначаються галузева приналежність корпорацій, їх конкурентоспроможність та динаміка ціноутворення.

МВФ підкреслює також особливу роль показників обслуговування боргу (debt service coverage), які розраховуються як відношення прибутку до сплати відсотків та податків (EBIT) до процентних витрат, а також як відношення EBIT до витрат за відсотками та до основну суму боргу. Дані коефіцієнти відображають погіршення фінансового стану точніше, ніж показники фінансового важеля. Низький потенціал обслуговування боргу свідчить про наростаючу фінансову вразливості.

Спеціальним показником, що МВФ використовує при оцінці корпоративного сектора, є відношення чистих відкритих валютних позицій до власного капіталу (Net foreign exchange exposure to equity). Він вказує вплив курсових різниць на свій капітал, маючи на увазі, що значна зміна

курсу валюти може стати джерелом фінансової нестійкості як для компаній, що залучають позики в іноземній валюті, так і компаній, які вдаються до зовнішніх джерелам фінансування.

Висновки за розділом 1

В результаті проведеного дослідження щодо змісту поняття «фінансова стійкість» та методики її аналізу одержані наступні висновки:

1. Сьогодні відсутній єдиний підхід щодо визначення поняття «фінансова стійкість», а також загальноприйнята система показників його діагностики, їх назв та нормативних (оптимальних значень).
2. Аналіз фінансової стійкості підприємства проводиться на регулярній основі або ініціюється у зв'язку з потребами управління. Переважно аналіз здійснюється на основі бухгалтерської звітності – зовнішні користувачі, управлінської фінансової звітності, планової та іншої внутрішньої інформації – менеджери середньої та вищої ланки управління.
3. Вітчизняні методики аналізу фінансової стійкості відрізняються від тих, які прийняти за основу в зарубіжній практиці. При цьому як в Україні, так і у світовій практиці, під впливом глобалізаційних процесів, потреб управління тощо, відбувається удосконалення методичних підходів оцінки фінансової стійкості
4. Узагальнюючи вітчизняні та зарубіжні підходи щодо тлумачення фінансової стійкості ми синтезували таке її визначення. Під фінансовою стійкість підприємства слід розуміти його здатність здійснювати основну та інші види діяльності в умовах внутрішніх та зовнішніх ризиків з метою максимізації добробуту власників шляхом генерування позитивного чистого грошового потоку, підтримки платоспроможності й ліквідності, послідовного зниження боргового навантаження завдяки підвищення рентабельності суб’єкта господарювання.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ"

2.1. Аналіз господарських засобів підприємства та джерел їх утворення

На стан та зміну фінансової стійкості суб'єктів господарювання впливає значна кількість як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, у т.ч. розмір підприємства, його життєвий цикл, рівень менеджменту, конкуренції, економічна, політична, а наразі в Україні ще й військова ситуація.

ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" було зареєстроване 02.02.2016 р., тобто є відносно молодим суб'єктом господарювання. Юридична адреса: 07541, Україна, Київська обл., м. Березань, вул. Будівельників 30.

Розмір статутного капіталу 1500000 грн.

Підприємство є платником ПДВ та знаходиться на загальній системі оподаткування, тобто сплачує податок на прибуток за базовою ставкою 18 %.

ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" належить до малих підприємств (середня кількість працівників у 2020 р. становила 3 особи, а у 2021-2022 рр. – 2 особи), отже формує «Фінансову звітність малого підприємства» у складі Балансу форми № 1-м та Звіту про фінансові результати форми № 2-м.

Ведення обліку, складання та подання звітності, у т.ч. податкової, здійснюється аутсорсинговою компанією на договірних засадах.

Основним видом економічної діяльності за КВЕД-2010 є 46.49 «Оптова торгівля іншими товарами господарського призначення». Серед інших видів діяльності ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" є:

- 17.21 «Виробництво гофрованого паперу та картону, паперової та картонної тари». Серед продукції, яка виготовляється підприємством для пакування овочів та фруктів відзначимо ягідні лотки, контейнери для кавуна, лотки для лохини тощо;
- 46.19 «Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого

асортименту»;

- 46.31 «Оптова торгівля фруктами й овочами».

До переваг ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" слід віднести:

- ✓ преміум якість;
- ✓ гарантія якості 8000 км;
- ✓ брендова упаковка з повнокольоровим друком;
- ✓ безкоштовне макетування дизайну;
- ✓ безкоштовна розробка конструктиву упаковки;
- ✓ доставка по всій Україні (за виключенням тимчасово окупованих територій та тих, на яких ведуться активні бойові дії);
- ✓ індивідуальний підхід до кожного клієнта;
- ✓ професійна консультація та допомога у виборі упаковки;
- ✓ високоякісний матеріал упаковки (целюлоза);
- ✓ значна географія поставок в нашій упаковці закордон
- ✓ швидке виконання замовлень тощо.

Серед конкурентних переваг упаковки відзначимо: морозостійкість, високі фізико-механічні характеристики; вологостікість, екологічність, стійкість до сторонніх запахів, міцність тощо.

Окремим напрямом діяльності товариства є заготівля вторинної сировини, зокрема макулатури, та подальший її експорт до Польщі, де налагоджено виробництво тари [60].

Від загальної характеристики ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" перейдемо безпосередньо до оцінки її фінансової стійкості.

Фінансова стійкість підприємства в значній мірі залежить та визначається наявними фінансово-майновими ресурсами та ефективністю їх використання.

Класично аналіз фінансової стійкості розпочинається з оцінки складу, структури та динаміки господарських засобів (активів або майна) й джерел їх формування (пасивів або капіталу) (табл. Г1-Г2).

Горизонтальний аналіз (табл. Г1) що по ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ"

протягом 2020-2021 рр. спостерігалося зростання вартості майна, а саме на 306.4 та 12888.2 тис. грн або на 1.7 та 69.8 % відповідно. Причому у зазначених періодах приріст майна був обумовлений збільшенням залишків оборотних активів, зокрема запасів та поточної дебіторської заборгованості, у той час як вартість необоротних активів (основних засобів) постійно зменшувалася протягом 2020-2022 рр.

Якщо ж розглядати рік вторгнення рф в Україні, то протягом 2022 р. по ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" зменшення вартості активів на 8887.9 тис. грн або на 28.3 % відбулося за рахунок зменшення:

- вартості необоротних активів на 1084.2 тис. грн або на 44.5 % (у т.ч. основних засобів на 1087.5 тис. грн або на 44.7 %);
- залишків оборотних активів на 7803.7 тис. грн або на 27 %, у т.ч. поточної дебіторської заборгованості за товари (роботи і послуги) на 7662.3 тис. грн або на 53.1 %. Зменшення дебіторської заборгованості в свою чергу призвело до збільшення залишків грошових коштів на 399.8 тис. грн або на 2483.2 %.

Аналіз структури господарських засобів (табл. Г1) показав, що найбільшу питому вагу у загальній їх вартості займає поточна дебіторська заборгованість за реалізовані товари (роботи й послуги) – 36.1, 43.7 та 46 % відповідно на кінець 2019-2021 рр.

Що стосується 2022 р., то найбільша частка належала вже запасам (товарам) – 48 %.

Необоротні активи на ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" представлені у 2020-2021 рр. лише основними засобами, а на кінець 2022 р. ще й нематеріальними активами (програмне забезпечення), рівень накопичення амортизації по яких становить 21.4 %.

Як вже було зазначено у першому розділі випускної кваліфікаційної роботи, на структуру активів в цілому, а отже й на фінансову стійкість зокрема, впливає рівень зношеності основних засобів, особливо виробничого призначення.

Аналіз даних фінансової звітності ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ", а саме Балансу форми № 1-м, показав, що рівень зношеності основних засобів пі підприємству становить 25.6, 45.6, 66.1 та 81.6 % відповідно на кінець 2019-2022 рр. Значне зростання рівня зношеності зазначеної групи необоротних активів частково обумовлено їх складом, тобто підприємство у своїй власності має основні групи (оргтехніка, комп'ютери тощо) з мінімальним строком експлуатації 2 роки, а також транспортні засоби (строк експлуатації 5 років). Приміщення підприємство орендує.

Окремим фактором, який безпосередньо впливає на платоспроможність, а отже й на фінансову стійкість, виступає наявність поточних активів, їх склад та структура (табл. Г2).

Вертикальний аналіз оборотних активів ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" (табл. Г2) показав, що аналогічно структурі майна (табл. Г2), найбільшу питому вагу в їх загальному обсязі займає короткострокова дебіторська заборгованість за реалізовану продукцію (товари, роботи і послуги) – 50.1, 54.9 та 49.9 % на кінець 2019-2021 рр. А на кінець 2022 р. найбільша частка спостерігається у запасах товарів та готової продукції – 51.1 %.

Дані табл. Г2 свідчать про незначну питому вагу найбільш ліквідних або першокласних активів (грошових коштів) в оборотних активах ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ", а саме 6.4, 2.4, 0.1 та 2 % відповідно на кінець періодів, що аналізуються.

Найбільші структурні зрушення у складі короткострокових активів ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ", які обумовлені наслідками повномасштабного вторгнення рф в Україну, спостерігаються у 2022 р. Зокрема по підприємству відбулося збільшення питомої ваги товарів (готової продукції) на 15.8 % та зменшення частки товарної дебіторської заборгованості на 17.2 %.

Що стосується тоді ще відносно мирних періодів (2020 та 2021 рр.), то у них відсутні значні коливання у складі та структурі поточних активів.

Аналізуючи дебіторську заборгованість зазначимо, що ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ", а точніше аутсорсингова компанія, яка веде бухгалтерський

облік, не формує резерв сумнівних боргів.

Надалі в системі оцінки фінансової стійкості ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" перейдемо до горизонтально-вертикального аналізу джерел формування господарських засобів (табл. Г3).

Оскільки загальну динаміку майна ми вже дослідили при горизонтальному аналізі (табл. Г1), то зазначимо, що протягом 2022 р. по ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" скорочення пасивів відбулося під впливом:

1. Збільшення власного капіталу на 414 тис. грн або на 15.2 %.
2. Зменшення зобов’язань, а саме поточних, на 11684.6 тис. грн або на 56.9 %. При цьому левовий вплив на зміну короткострокових зобов’язань підприємства здійснило зменшення товарної кредиторської заборгованості на 11657.4 тис. грн або на 58.6 %.

Значний приріст інших поточних зобов’язань у 2022 р., а саме на 2382.7 тис. грн або на 29.4 %, був обумовлений отриманими авансами від замовників.

В порівнянні з 2022 р., протягом 2021 р. зростання джерел формування майна ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" відбулося за рахунок додатного приросту як власного капіталу, так і поточних зобов’язань, відповідно на 229.1 та 12659.1 тис. грн або на 23 та 79.3 %. Товарна кредиторська заборгованість та зобов’язання щодо одержаних авансів зросли відповідно на 9692.2 та 2921.7 тис. грн або на 95.1 та 56.3 %.

Структурна оцінка (табл. Г3) показала незначну частку власних фінансових ресурсів у загальному обсязі пасивів ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ", а саме 13.5, 8.7 та 14 % відповідно на кінець 2020-2022 рр. Отже, питома вага власного капіталу зросла 5.3 % у 2022 р. та зменшилася на 4.8 % у 2021 р.

Найбільшу ж питому вагу в капіталі підприємства займає товарна кредиторська заборгованість – 57.1, 55.2 та 63.4 %, а також заборгованість за одержаними авансами – 46.7 % відповідно на кінець досліджуваних періодів.

І знову ж, найбільші зміни у структурі пасивів ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" відбулися саме у 2022 р. Зокрема зменшилася частка

кредиторської заборгованості за товари (роботи і послуги) й зросла питома вага інших поточних зобов’язань (внаслідок одержаних авансових платежів від покупців та замовників) відповідно на 26.8 та 20.8 %.

Протягом 2020 р. (табл. Г3) відбулися мізерні зміни у структурі пасивів, а у 2021 р. відзначимо збільшення частки товарної кредиторської заборгованості на 8.2 %.

Аналогічно оборотним активам (табл. Г2) склад та структура поточних пасивів є одним з факторів, які впливають на фінансовий стан підприємства, його платоспроможність та в кінці-кінців й на фінансову стійкість.

Аналіз складу та структури поточних зобов’язань ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" наведено в табл. Г4.

Враховуючи специфіку діяльності ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ", які безпосередньо впливають на розрахунково-платіжні відносини між контрагентами, найбільшу питому вагу у поточних зобов’язаннях підприємства, що і було підтверджено результатами структурного аналізу пасивів (табл. Г3), займає товарна кредиторська заборгованість та зобов’язання щодо поставки товарів (продукції) внаслідок одержаних авансів: 66, 63.8, 69.4, 42.5 та 30.2, 32.5, 28.3, 54.3 % відповідно по групах заборгованості на кінець 2019-2022 рр. (табл. Г4).

Найбільші структурні зрушення у складі поточних зобов’язаннях, як і результати раніше проведених вертикальних аналізів, спостерігаються саме у 2022 р. Підтвердженням цього є збільшення частки інших поточних зобов’язань на 26 % та скороченням питомої ваги кредиторської заборгованості за товари (роботи, послуги) на 26.9 %.

Класична методика фінансового аналізу передбачає проведення порівняльної оцінки показників підприємства, що досліджується, з показниками конкурентів, середнім рівнем по регіону, галузі тощо. Але сьогодні це ускладнюється запровадженням воєнного стану та підвищення конфіденційності інформації, навіть тої, яка повинна була оприлюднюватися до війни.

2.2. Аналіз результатів та ефективності діяльності підприємства

Однією і переважно основною метою створення є отримання прибутку. Загальновідомий факт, що фінансовий результат, а саме прибуток або збиток, формується під впливом одержаних доходів та понесених витрат.

Враховуючи той факт, що НП(С)БО передбачає застосування в обліку методу нарахувань, а також специфіку функціонування саме ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" (оптова торгівля), то апріорі, що у підприємства, зокрема при реалізації товарів та визнанні доходів, виникає дебіторська заборгованість. В свою чергу поточна дебіторська заборгованість впливає на платоспроможність підприємства.

Отримання чистого прибутку та його капіталізація (реінвестування), зокрема поповнення резервного капіталу та/або збільшення балансової статті «Нерозподілений прибуток», призводить до зростання залишків власних фінансових ресурсів. Приріст власного капіталу «+» або «-» безпосередньо викликає й зміни у фінансовій стійкості суб’єкта господарювання.

Отже одним з напрямів аналізу фінансової стійкості, як було доведено раніше, виступає оцінка фінансових результатів та ефективності господарювання.

Аналіз складу та динаміки фінансових результатів ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" наведено в табл. Г5 та рис. 2.1. Оскільки досліджуване підприємство відноситься до малих та формує звітність відповідно до НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», то джерелом інформації аналізу виступає Звіт про фінансові результати форми № 2-м (дод. А1-А3).

Результати проведеного аналізу (табл. Г5 та рис. 2.1) показали, що по ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" протягом досліджуваних періодів спостерігається підвищення ефективності господарювання, що підтверджується збільшенням чистого фінансового результату (прибутку) на 157.9 та 185 тис. грн або на 221.8 та 80.8 % відповідно протягом 2020-2021 та 2021-2022 рр.

В цілому є чистий прибуток ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" у 2022 р. в

порівнянні з 2020 р. зріс майже у 5 разів, а саме на 342.9 тис. грн. Валовий прибуток за ці періоди збільшився на 1203.4 тис. грн або на 21.5 %, у той час як протягом 2020-2021 рр. спостерігалося його зменшення на 83.7 тис. грн або на 1.2 %.

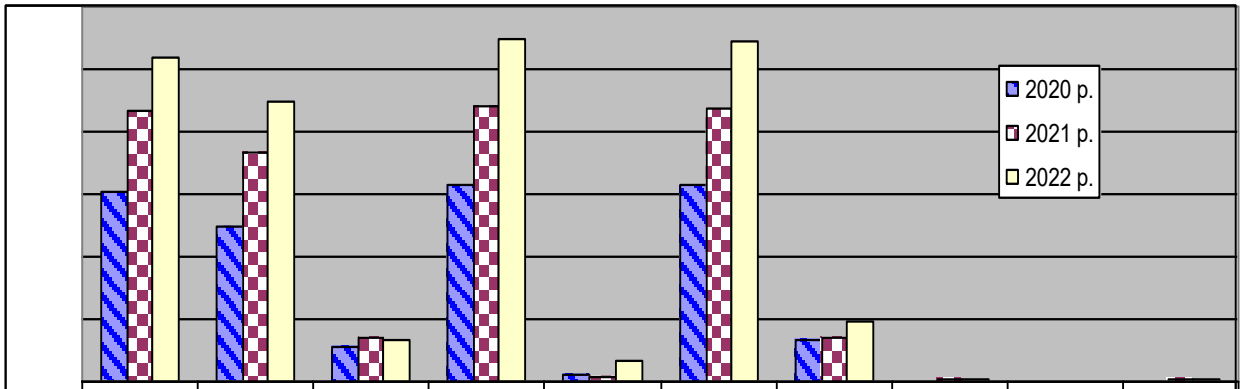

	Чистий дохід від реалізації продукції,	Собівартість реалізації продукції,	Валовий збиток	Всього операційних доходів	Інші операційні доходи	Всього операційних витрат	Інші операційні витрати	Прибуток до оподаткування	Податок на прибуток	Чистий прибуток
2020 р.	30473,4	24868,7	5604,7	31478,2	1004,8	31391,4	6522,7	86,8	15,6	71,2
2021 р.	43415,3	36523,5	6891,8	44004,8	589,5	43725,5	7202	279,3	50,2	229,1
2022 р.	51709	44900,9	6808,1	54923,8	3214,8	54418,8	9517,9	505	90,9	414,1

Рис. 2.1. Динаміка фінансових результатів діяльності ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" за 2020-2022 рр. (тис. грн)

Щорічне зростання чистого прибутку ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" призвело й до збільшення надходжень до бюджету, а саме податку на прибуток, розмір якого становив 15.6, 50.2 та 90.9 тис. грн відповідно у 2020-2022 рр.

Зростання чистого доходу та собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт й послуг) відповідно на 12941.9 та 11654.8 тис. грн або на 42.5 й 46.9 % протягом 2020-2021 рр. відбулося за рахунок зростання обсягів діяльності.

Проте, незважаючи на зростання доходів від реалізації та собівартості відвантаженої продукції й товарів у 2022 р. в порівнянні з 2021 р. на 8293.7 та 8377.4 тис. грн або на 19.1 та 22.9 %, реальний обсяг діяльності ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" у 2022 р. зменшився. При цьому зростання, зокрема доходів, пов’язане безпосередньо з підвищення курсів валют внаслідок військової агресії рф проти України.

Незважаючи на відсутність аналітики по рахунках 71 «Інші операційні

доходи» та 94 «Інші операційні витрати», по підприємству ми спостерігаємо збільшення зазначених статей доходів й витрат у Звіті про фінансові результати протягом 2021-2022 рр., відповідно на 2625.3 та 2315.9 тис. грн або на 445.3 й 32.2 %.

За даними офіційної статистики НБУ, курси валют на 24.02.2022 р. становили: USD (долар США) – 29,2549 грн, EUR (Євро) – 33,1707 грн, PLN (польський злотий) – 7,2960 грн [42].

К 16:30 год. середні курси купівлі / продажу 31.12.2022 р. становили: долар США (USD) – 40,1 / 40,8 грн, Євро (EUR) – 42 / 42,85 грн., польський злотий (PLN) – 8,5 / 9,1 грн [43].

Крім цього, це підтверджується й офіційними даними Міністерства фінансів України, а саме, індекс інфляції (споживчих цін) у 2020, 2021 та 2022 рр. становив відповідно 105, 110 та 126.6 %, тобто прирости становили протягом 2020-2021 та 2021-2022 рр. відповідно 5 та 16.6 % [48-49].

Оскільки ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" займається й експортно-імпортними операціями, то в підтвердження змін у реальних обсягах діяльності підприємства, можна навести таку офіційну статистику: експорт у 2021 р. в порівнянні з 2020 р. по Україні збільшився на 587305 млн грн або на 35.9 %, а вже у 2022 р. відносно даних 2021 р. скоротився на 384141 млн грн або на 17.3 % [18].

Враховуючи вищенаведене проведемо аналіз фінансових результатів діяльності ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" за 2021-2022 рр. у перерахунку на індекси інфляції (табл. Г6).

Аналізуючи дані табл. Г6 можна стверджувати, що протягом 2021-2022 рр. по ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" обсяг реальних доходів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (з врахуванням індексу споживчих цін) скоротився на 2376.4 тис. грн або на 5.5 %, а валовий прибуток зменшився на 414.5 тис. грн або на 0.9 %.

Як показали дані табл. Г5-Г6, незважаючи на порівняння у діючих та спів ставних цінах, у 2022 р. в порівнянні з 2021 р. відбулося збільшення

інших операційних доходів на 1961.9 тис. грн або на 332.8 % (враховуючи темпи інфляції). Це відбулося за рахунок того, що всі експортно-імпортні операції ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" були прив’язані до євро, а темп приросту валюти ЄС у 2022 р. становив 37.5 %. У той час, як індекс інфляції склав 126.6 %.

Зростання доходної частини бюджету у спів ставних цінах склало вже не 40.7 тис. грн (табл. Г5), а лише 21.9 тис. грн.

Як вже було зазначено вище, отриманий чистий прибуток підприємства може виступити як одне з джерел поповнення власних внутрішніх фінансових ресурсів підприємства, а отже це вплине безпосередньо на фінансову стійкість суб’єкта господарювання.

Аналіз розподілу та споживання чистого прибутку ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" за 2020-2022 рр. наведено в табл. Г7.

Провівши аналіз використання чистого прибутку ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" (табл. Г7) можна стверджувати, що у 2021-2022 рр. підприємство чистий фінансовий результат (прибуток) у розмірі 229.1 та 414.1 тис. грн на 100 % реінвестувало. У 2020 р. частину чистого прибутку було спрямовано на виплату доходів власникам (засновникам) у розмірі 32.7 тис. грн, частка виплат у загальному обсязі прибутку становила 45.9 % (значення коефіцієнту виплати доходів).

Реінвестування чистого прибутку ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" протягом 2020-2022 рр. (табл. Г7) підтверджується й даними горизонтального аналізу джерел формування майна (табл. Г3), тобто по підприємству протягом окреслених періодів відбулося зростання статті балансу «Нерозподілений прибуток» саме у розмірах 38.5, 229.1 та 414.1 тис. грн відповідно. Крім цього, дані табл. Г3 та Г7 показують, що приріст власного капіталу ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" протягом 2020-2022 рр. відбувся лише за рахунок реінвестування чистого прибутку (значення коефіцієнту стійкості економічного зростання).

Підсумовуючи дані проведеного аналізу (табл. Г7) можна

стверджувати, що протягом 2021-2022 рр. керівництво підприємства вело активну політику у сфері капіталізації ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ".

В доповнення аналізу фінансових результатів діяльності ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" (табл. Г7) здійснимо оцінку ефективності господарювання на основі показників рентабельності (табл. Г8) та ділової (ринкової) активності (табл. Г9).

Наведені дані у табл. Г8 показують, що по підприємству, враховуючи як витратний, так і доходний підходи, протягом досліджуваних періодів відбувалося підвищення ефективності функціонування, що підтверджується зростанням майже всіх показників рентабельності. Але при цьому відзначимо, що щорічне зростання показників рентабельності не перевищувало 1 %.

Так, рентабельність реалізації (за операційним прибутком), операційної та всієї фінансово-господарської діяльності у 2022 р. в порівнянні з 2021 р. зросла відповідно за:

- ✓ витратним підходом на 0.36, 0.29 та 0.24 %;
- ✓ доходним підходом на 0.33, 0.28 та 0.23 %.

Аналогічна ситуація спостерігалася у динаміці зазначених показників у протягом 2020-2021 рр. (табл. Г8).

Що стосується рентабельності реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) в розрахунку за валовим прибутком, то протягом 2020-2022 рр. спостерігається її постійне зниження.

Зокрема у 2022 р. в порівнянні з 2021 р. відбулося зниження рентабельності реалізації на 3.71 та 2.71 % відповідно за витратним та ресурсним підходами. Це пов’язане, насамперед, перевищенням темпів приросту собівартості над доходами від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), які склали відповідно 22.9 та 19.1 %.

Позитивна тенденція по ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" спостерігається протягом досліджуваних періодів у динаміці показників рентабельності, розрахованих за ресурсним підходом. Зокрема рентабельність майна,

оборотних активів та власного капіталу (розраховані за чистим прибуток) зросла відповідно протягом:

- ✓ 2020-2021 рр. на 0.53, 0.54 та 5.9 %;
- ✓ 2021-2022 рр. на 0.62, 0.6 та 5.34 %.

Оскільки ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" у своєму розпорядженні має незначну вартість необоротних активі, то на особливого значення набуває приріст рентабельності оборотних активів, розрахований за операційним прибутком. Зазначений показник рентабельності протягом 2020-2021 та 2021-2022 рр. збільшився відповідно на 0.66 та 0.74 %, а в 2022 р. в порівнянні з 2020 р. в цілому на 1.4 %.

Від рентабельності перейдемо до аналізу ділової активності ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" за 2020-2022 рр. (табл. Г9 та рис. 2.2).

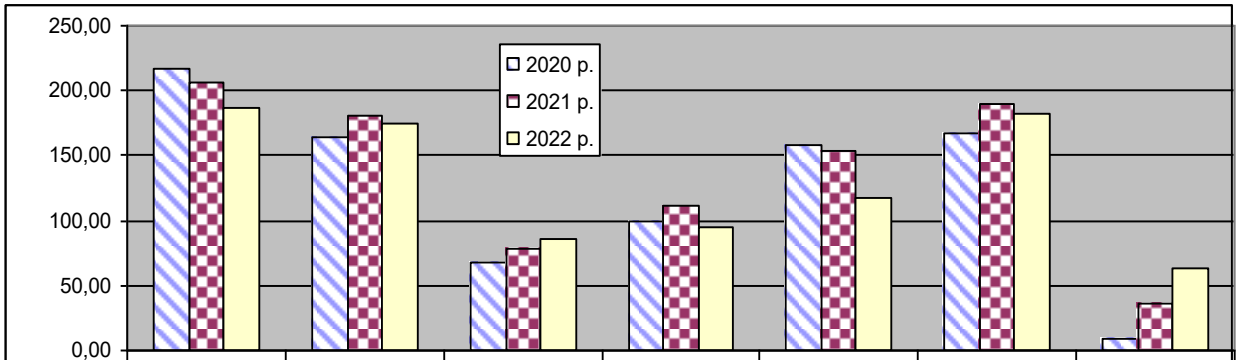

	Період обороту активів	Період обороту оборотних активів	Період обороту запасів	Період погашення дебіторської	Період погашення кредиторської	Період операційного циклу	Період фінансового циклу
2020 р.	216,4	164,2	68,2	98,8	157,4	167	9,6
2021 р.	206,6	180,9	78,2	111,6	154,3	189,8	35,6
2022 р.	187,4	174,2	86,2	95,5	117,7	181,7	64

Рис. 2.2. Показники ділової активності ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" за 2020-2022 рр. (дні)

Проведена оцінка ділової активності ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" (табл. Г9 та рис. 2.2) показала, що протягом 2021-2022 рр. по підприємству спостерігалося деяке її підвищення, що підтверджується незначним зростанням ресурсовіддачі, коефіцієнтами оборотності поточних активів та дебіторської заборгованості відповідно на 0.2, 0.1 та 0.5 оборотів або на 10.3, 3.8 та 16.8 %, що автоматично призвело до скорочення тривалості обороту

активів, оборотних активів та періоду погашення поточної дебіторської заборгованості на 19.2, 6.7 та 16.1 днів або на 9.3, 3.7 та 14.4 %.

Протягом 2020-2021 рр. по досліджуваному підприємству відбулися негативні зміни у діловій активності, адже тривалість обороту поточних активів, періодів погашення поточної дебіторської заборгованості, операційного та фінансового циклів зросла на 16.7, 12.8, 22.9 та 26 днів або на 10.2, 12.9, 13.7 та 272 %.

Враховуючи види економічної діяльності, в цілому відзначимо загальну негативну тенденцію у діловій активності ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" протягом досліджуваних періодів, що підтверджується уповільненням оборотності запасів та, відповідно, зростанням тривалості їх обороту. Зокрема приріст зазначених показників у 2022 р. в порівнянні з 2020 р. склав 1.1 обороти або 5.8 % та 18 днів або 26.5 %.

Серед позитивів (табл. Г9) відмітимо скорочення періодів погашення поточної кредиторської заборгованості протягом 2020-2021 та 2021-2022 рр. відповідно на 3.1 та 36.6 днів або на 2 та 23.7 %. В цілому цей показник у 2022 р. в порівнянні з 2020 р. зменшився на 39.7 днів або на 25.2 %. Все це може свідчити про деяке покращення платоспроможності ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ".

Рентабельність реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) разом з ресурсовіддачею формують так звану факторну модель рентабельності майна (активів), яка розроблена американською компанією Du Pone та наведена в табл. Г10.

За допомогою методу ланцюгових підстановок визначимо вплив відповідних факторів на зміну рентабельності активів ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" у 2022 р. в порівнянні з 2021 р. (табл. Г10).

Отже, результати факторного аналізу (табл. Г10) показали, що загальний приріст майна ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" протягом 2021-2022 р. на 0.62 % був викликаний зростанням рентабельності реалізації та 0.27 % та збільшенням ресурсовіддачі на 0.2 обороти. Зазначені фактори позитивно

вплинули на показник рентабельності майна, призвевши до його зростання відповідно на 0.46 та 0.16 %.

Продовжуючи тему факторного аналізу (табл. Г10) розрахуємо вплив відповідних чинників (табл. Г11) на показник рентабельності власного капіталу. Проведення факторної оцінки обґрунтовується, зокрема тим, що в основі наведеної моделі (Г11) лежить такий фактор, як коефіцієнт фінансової залежності, який є складовою групи відносних показників, які розраховуються при діагностиці фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

Метод детерміноваго факторного аналізу залишаємо без змін (ланцюгові підстановки).

Оцінюючи вплив на рентабельність власного капіталу ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ", констатуємо факт, що її позитивний приріст протягом 2021-2022 рр. у розмірі 5.34 %, був викликаний змінами рентабельності реалізації та ресурсосвіддачі, що призвело до підвищення ефективності використання власних фінансових ресурсів відповідно на 4.38 та 2.22 %.

Зменшення коефіцієнту фінансової залежності на 0.38 пункти викликало падіння рентабельності власного капіталу ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" протягом 2021-2022 рр. на 1.26 %.

Звичайно ефективність фінансово-господарської діяльності оцінюється, крім проаналізованих вище, ще іншими показниками та критеріями, зокрема ефектом фінансового важеля (при використанні кредитів банків) або ефективністю грошового потоку тощо. Але ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" для своє діяльності не залучала довго- та короткострокові кредити банків. Крім цього аналіз грошових потоків, а саме їх складу, структури, динаміки та ефективності використання як в цілому, так і в розрізі видів діяльності (операційної, фінансової та інвестиційної) зокрема, здійснюється на основі Звіту про ргх грошових коштів форми № 3 або 3-н. Нагадаємо, що ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" складає фінансову звітність малого підприємства, яка не передбачає форму № 3 або 3-н.

2.3. Аналіз фінансової стійкості підприємства

Однією з важливих характеристик функціонування підприємства та його фінансового стану виступає фінансова стійкість, яка в умовах ринкової нестабільності та невизначеності, викликаних військовою агресією рф проти України, набуває особливої актуальності. Підприємства ведуть свій бізнес за рахунок самофінансування, а при недостатності власних фінансових ресурсів – за рахунок позикових джерел (зобов'язань), що вимагає оптимізації складу та структури як майна, так і джерел його формування.

Даний факт вимагає від керівництва підприємств оптимізації менеджменту, складовою інформаційної бази якого виступає фінансовий аналіз в цілому та фінансової стійкості зокрема.

Аналіз фінансової стійкості передбачає регулярний (безперервний) або ініціативний процес, який спрямований на зміцнення фінансового стану, підвищення ефективності господарювання, покращення конкурентоспроможності підприємства як у найближчу, так і на стратегічну перспективу.

Класично аналізу фінансової стійкості проводиться на основі бухгалтерського балансу, хоча існують думки, з якими ми повністю погоджуємося, що інформаційна база є значно ширшою та повинна включати, зокрема дані фінансового управлінського обліку та звітності.

Оскільки ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" є малим підприємством, а його середня кількість працівників у досліджуваних періодах складала 2-3 особи, то, природно, що на ньому відсутня побудова управлінського обліку.

Отже, безпосередньо аналіз фінансової стійкості передбачає два етапи:

1. На основі забезпечення запасів відповідними джерелами їх формування визначається тип фінансової стійкості (табл. Г12).
2. Розрахунок відносних величин – коефіцієнтів (табл. Г13).

Тип фінансової стійкості ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" протягом 2020-2022 рр. характеризується як кризовий, оскільки запаси (готова продукції та

товари) не покриваються «нормальними» джерелами їх формування.

При цьому дефіцит «нормальний» джерел фінансування постійно змінюється та становить 6853.6, 6445.1, 10410 та 9006.5 тис. грн. відповідно на кінець 2019-2022 рр.

Це пов’язане насамперед, як вже було зазначено вище, тим, що замовлення готової продукції та товарів на ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" відбувається шляхом отримання авансових платежів з подальшим відвантаженням матеріальних цінностей. Зважаючи на незначний розмір зареєстрованого (статутного капіталу – 1500 тис. грн), запаси товарно-матеріальних цінностей формуються за рахунок поточних зобов’язань (рахунок 681 «Розрахунки за одержаними авансами»).

Отже, враховуючи розмір підприємства (малі та мікро) та окремі види діяльності (зокрема надання певних послуг, які не передбачають наявність значних обсягів товарно-матеріальних цінностей), визначення типу є не «супер» інформативним етапом в системі оцінки фінансової стійкості. А найбільш індикативним є коефіцієнтний аналіз (табл. Г13, рис. 2.3).

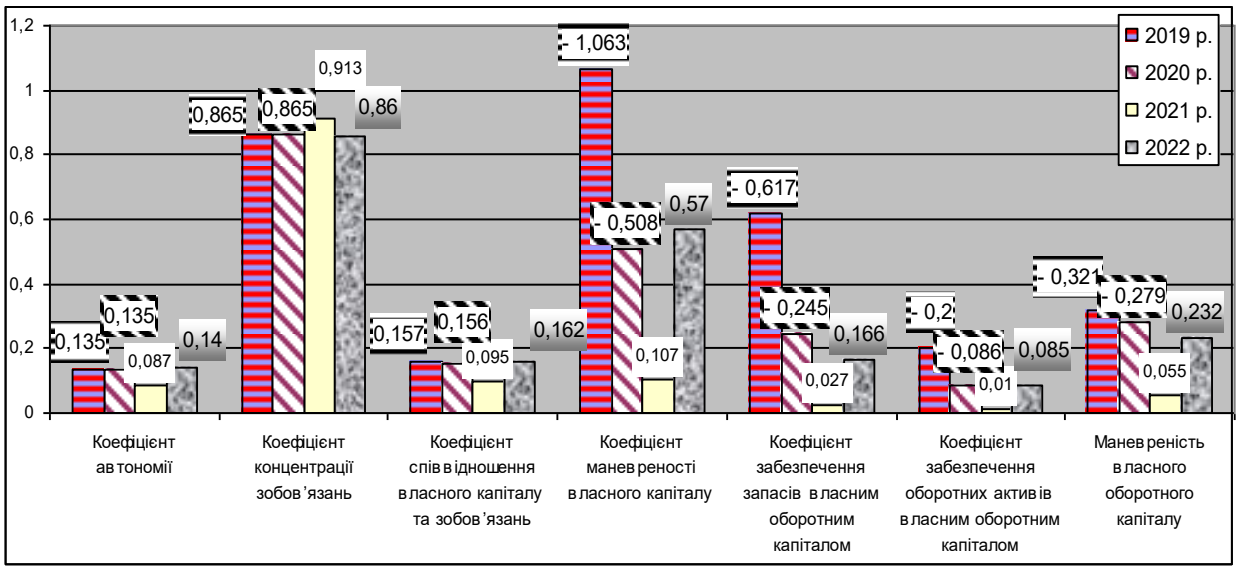

Рис. 2.3. Коефіцієнти фінансової стійкості ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" за 2020-2022 рр.

Розрахунок відносних величин – коефіцієнтний аналіз, показав, що ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" фінансує свою діяльність лише на 13.5, 13.5, 8.7

та 14 % (коефіцієнт автономії) за рахунок власного капіталу,а інші 86.5, 86.5, 91.3 та 86 % складають поточні зобов’язання (коефіцієнт концентрації зобов’язань) відповідно на кінець 2019-2022 рр.

При цьому від’ємні значення коефіцієнтів маневреності власного капіталу, забезпечення запасів та оборотних активів власним оборотним капіталом, маневреності власного оборотного капіталу у 2020 р. (табл. Г13) обумовлені дефіцитом власного оборотного капіталу у розмірі 2614.2 та 1268.8 тис. грн відповідно на початок та кінець року.

Оцінюючи динаміку фінансової стійкості на основі розрахунку відносних показників (табл. Г13), а саме коефіцієнтів, в обчисленні яких є показник «власний оборотний капітал», то відзначимо її позитивізм протягом досліджуваних періодів. Зокрема зазначений дефіцит власного капіталу у 2020 р. перейшов у його наявність в розмірі 291.4 та 1789.6 тис. грн. відповідно на кінець 2021-2022 рр.

Відзначимо також позитивні зрушення у фінансовій стійкості ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ", які відбулися протягом 2022 р., що підкреслюється зростанням значення коефіцієнту автономії на 0.053 пункти (5.3 %) або на 60.7 %. Насамперед це було обумовлене 100 % капіталізацією отриманого підприємством у 2022 р. чистого прибутку у розмірі 414 тис. грн з одночасним зменшенням залишків зобов’язань, які представлені лише короткостроковою заборгованістю, на 9301.9 тис. грн або на 32.5 %.

В якості критеріїв та/або у нерозривному зв’язку з фінансовою стійкістю виступає платоспроможність суб’єкта господарювання.

Аналіз платоспроможності передбачає наступні напрями:

1. Визначення ступеня ліквідності балансу. Здійснюється зовнішніми аналітиками на основі бухгалтерського балансу. Внутрішні користувачі мають змогу проводити більш точну оцінку ліквідності балансу, оскільки мають доступ, зокрема до строків погашення дебіторської та кредиторської заборгованості тощо (табл. Г14).
2. Розрахунок коефіцієнтів. На думку дослідників-науковців надає більш

чітку картину платоспроможності господарюючих суб'єктів (табл. Г13).

Дані табл. Г14 показують, що враховуючи перевищення найбільш термінових зобов'язань (група П1) над наявними грошовими коштами (група А1) в розмірі 14274.1, 15027.7, 28024.5 та 18322.8 тис. грн відповідно на кінець 2019-2020 рр., баланс ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" відрізняється від абсолютно ліквідного. Якщо по групам А2 та А3 все гаразд, то позитивна різниця між групами А4 та П4 в розмірі 2614.2 та 1268.8 тис. грн відповідно на початок та кінець 2020 р., як вже відмічалося при визначенні типу та проведенні коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості, показує наявність дефіциту власних оборотних засобів.

Коефіцієнтний аналіз (табл. Г13) показав неоднозначну картину у платоспроможності ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ". З одного боку значення коефіцієнтів поточної та швидкої ліквідності (2.033, 1.797, 1.681, 0.916 та 3.087, 2.84, 2.703, 1.956 відповідно на кінець 2019-2022 рр.) задовольняють їх усередненим оптимальним значенням, навіть перевищують їх, а з іншого – коефіцієнти абсолютної ліквідності та співвідношення поточної дебіторської й кредиторської заборгованостей бажають бути кращими й не дотягують до оптимальних границь.

Позитивні значення коефіцієнтів швидкої та поточної ліквідності дещо нівелюються їх постійним зменшення протягом досліджуваних періодів. Зокрема зазначені коефіцієнти у 2022 р. зменшилися на 0.764 та 0.747 пунктів або на 45.5 та 27.6 % відповідно. Крім цього значення коефіцієнту співвідношення поточної «дебіторки» та «кредиторки» у 2022 р. також зменшилося на 0.137 пункти або на 21.9 %.

Єдиним позитивом у 2022 р. став додатний приріст коефіцієнту абсолютної ліквідності, який склав 0.037 пункти.

У суміжному з 2022 р., а саме в 2021 р., відбулося зменшення всіх коефіцієнтів ліквідності, але дещо оптимізувалося співвідношення відповідних заборгованостей.

Отже наступний етап аналізу платоспроможності виступає співставна

оцінка короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованостей (табл. Г15). При цьому окремими групами, враховуючи форму Балансу № 1 м, а також окремими групами заборгованості виділимо статті «Інші оборотні активи» та «Інші поточні зобов'язання».

Дані табл. Г15 підтверджують результати коефіцієнтного аналізу платоспроможності ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" (табл. Г13), тобто як на початок, так і на кінець 2022 р. залишки кредиторської заборгованості перевищують статичні дані по дебіторській заборгованості, а саме у розмірі 6901.4 та 9470.3 тис. грн.

І це стосується всіх груп заборгованості, але найбільше перевищення становить саме по статті «Інша заборгованість», яка склала 4490.8 та 7412.4 тис. грн відповідно на кінець 2022 р.

Важливого значення в системі аналізу фінансової стійкості суб'єкта підприємства відіграє оцінка його кредитоспроможності.

В Україні Правлінням Національного банку України затверджену Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями [47].

Зазначеним Положенням в системі визначення розміру кредитного ризику передбачено розрахунок Z-моделі. Формула розрахунку Z-моделі враховує секції та види економічної діяльності за КВЕД-2010, а також розмір підприємства (мале, велике-середнє тощо).

ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" підпадає під групу «Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – секція G».

$$Z = 1{,}936 + 0{,}359*X7 + 0{,}299*X8 + 0{,}616*X11 + 1{,}137*X13 + 0{,}183*X14 + 0{,}266*X17 \quad (2.1),$$

де X7 – частка боргу підприємства в його активах, коефіцієнт;

X8 – період повного обороту кредиторської заборгованості, дні;

X11 – спроможність обслуговування боргу доходами від основного виду діяльності;

X13 – частка активів, яка не має прямого відношення до операційної діяльності підприємства, коефіцієнт;

Х14 – період повного обороту поточних активів, дні;

Х17 – спроможність фінансування фінансових витрат валовим прибутком, коефіцієнт.

Оцінка рівня кредитної довіри ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" за 2020-2022 рр. наведена в табл. Г16.

Проведена оцінка (табл. Г16), показала, що клас ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" як боржника становить 6 із 9.

Таким чином, проведений аналіз показав, що ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" протягом досліджуваних періодів «жило в борг», що характерне для більшості малих підприємств, які функціонують у сфері оптової торгівлі, замовляють у виробника та реалізують товари під замовлення, отримуючи від покупців авансові платежі.

Висновки за розділом 2

Результати проведеного аналізу фінансової стійкості та основних показників діяльності, які безпосередньо на неї впливають, показали:

1. ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" відноситься до малих підприємств, функціонує у сфері оптової торгівлі упаковками з картону та інших матеріалів.
2. Фінансова звітність на підприємства складається відповідно до вимог НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», а облік ведеться сторонньою компанією на правах аутсорсингу.
3. Оскільки підприємство зареєстроване та функціонує у Київській обл., то на його результати діяльності у 2022 р., рентабельність, ділову активність та фінансову стійкість, вплинула повномасштабна військова навала рф.
4. Особливістю діяльності підприємства, що впливає безпосередньо на його фінансову стійкість, є спочатку отримання замовлень від покупців з отриманням авансових платежів, а потім відвантаження продукції й товарів, які частково надходять із-за кордону, а саме Польщі.

5. Оцінка динаміки фінансових результатів за даними фінансової звітності показала, що протягом 2020-2022 рр. по підприємству відбувалося зростання прибутковості та обсягів діяльності. Хоча після врахування індексу інфляції, коливання курсів валют тощо, доходи у 2022 р. в порівнянні з 2021 р. у співставних цінах зменшилися.
6. Проведений аналіз показав, що тип фінансової стійкості ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" характеризується як кризовий, а частка власного капіталу у фінансових ресурсах протягом 2020-2022 рр. не перевищує 14 %.
7. Дещо краща ситуація в платоспроможності, але із року в рік вона погіршується, що підтверджується зменшенням коефіцієнтів ліквідності.
8. Клас рівня кредитного ризику, визначений на основі методики запропонованої Правлінням НБУ, визначається як «6 клас» із максимальних 9.

РОЗДІЛ 3
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Цільове спрямування удосконалення методики аналізу фінансової стійкості підприємства

Повторне вторгнення військ рф 24 лютого 2022 р. створило вітчизняним підприємствам не лише серйозні фінансові проблеми, але призвело до їх фізичного знищення, захоплення або пошкодження. Крім цього, зважаючи на наслідки розпочатої повномасштабної війни, фінансове становище значної частини суб'єктів господарювання характеризується як нестійке або взагалі кризове. Зазначені обставини значно посилили роль аналізу та прогнозування фінансової стійкості, а також вимагають удосконалення його методики та інструментарію.

Вдосконалення методів оцінки фінансової стійкості підприємства вимагає, на наш погляд, зміни часових періодів, протягом яких вона здійснюється. Для того, щоб завдання розвитку підприємства були реалізовані, необхідно при їх вирішенні враховувати динаміку зміни його фінансової стійкості, яка залежить від фінансового стану підприємства, а також умов відновлення та розвитку економіки України. Аналіз фінансової стійкості підприємства покликаний, поряд з вирішенням поточних завдань, визначати шляхи мобілізації резервів та можливість підвищення обґрунтованості прийнятих фінансових рішень на довгострокову перспективу. Для цього необхідно визначити тенденції та перспективні напрями розвитку підприємства, враховуючи намічені орієнтири та його реальні можливості.

Сьогодні, незважаючи на продовження військових дій, економічна ситуація у країні поступово змінюється на краще. Враховуючи це все більше підприємств почали розробляти стратегії свого розвитку у повоєнний період.

Це передбачає, зокрема, використання методів стратегічного аналізу при вирішенні поставлених завдань, та визначати найбільш оптимальні варіанти досягнення своєї мети за умов обмежених фінансових ресурсів. Оцінка використання зазначених ресурсів здійснюється, зокрема, у процесі аналізу фінансової стійкості.

Оцінка фінансової стійкості підприємства має стати основою контролю над його фінансовою діяльністю, використанням фінансових ресурсів, ефективністю прийнятих й реалізованих рішень як у короткостроковому, так й в довгостроковому періоді.

В умовах сучасного та повоєнного розвитку вітчизняної економіки успішне функціонування підприємств є тотожним їх забезпеченням фінансової стабільності:

- ✓ з одного боку, вони все більшою мірою повинні орієнтуватися на потреби споживачів продукції;
- ✓ з іншого – постійно розробляти та впроваджувати систему антикризових заходів щодо своїх стабілізації та подальшого стійкого розвитку.

Для того, щоб поєднати ці дві вимоги, необхідне налаштування всіх елементів механізму аналізу фінансової стійкості підприємства на підвищення його дієвості. При цьому можливі такі основні варіанти поєднання відносних та абсолютних показників оцінки фінансової стійкості підприємства.

1. Абсолютні показники фінансової стійкості підприємства зростають, відносні залишаються без зміни.
2. Абсолютні показники фінансової стійкості підприємства не змінюються, відносні знижуються.
3. Абсолютні показники фінансової стійкості підприємства зростають, відносні знижуються.
4. Абсолютні показники фінансової стійкості підприємства зростають разом із відносними показниками.
5. Абсолютні показники фінансової стійкості підприємства знижуються,

відносні показники зростають.

6. Абсолютні та відносні показники фінансової стійкості підприємства знижуються.

Моніторинг динаміки показників для кожній із наведених ситуацій дозволяє оцінювати та контролювати рівень фінансової стійкості підприємства. При цьому з метою попередньої оцінки фінансового стану підприємства використовуються, як правило, показники двох класів. Перший включає показники платоспроможності (ліквідності) та фінансової стійкості, другий – показники інтенсивності використання ресурсів та ділової активності підприємства.

Проте зазначені показники не охоплюють всі аспекти фінансової стійкості підприємства, а також не характеризують ступінь досягнення його мети з погляду спроможності підприємства. На нашу думку, поряд з ними доцільно використовувати для досягнення зазначеної мети показники, що характеризують співвідношення позикових та власних коштів; коефіцієнт забезпеченості власними засобами; коефіцієнт маневреності власних та оборотних засобів. Вони входять до класу нормованих показників, тому що їх зниження нижче нормативних значень або їх перевищення над нормативними значеннями означає погіршення фінансового стану аналізованого підприємства.

Аналіз існуючої методики оцінки фінансової стійкості підприємства показує, що необхідний її подальший розвиток, насамперед шляхом удосконалення методів оцінки, що дозволяють аналізувати ефективність використання ресурсів. При цьому зауважимо, що фінансова стійкість підприємства проявляється через фінансові відносини та виражається фінансовими ресурсами. Фінансова стійкість у цьому аспекті є складною комбінацією фінансової рівноваги та зростання вартості капіталу, що забезпечується раціональним використанням технічних, матеріальних, людських тощо ресурсів. Отже зміст оцінки фінансової стійкості підприємства має полягати не лише у розрахунку відповідних показників та

взаємозв'язків між ними, а й обов'язково включати аналіз процесу управління фінансовою стійкістю.

Отже, удосконалення аналітичної роботи у процесі оцінки фінансової стійкості підприємства має, на нашу думку, виражатися в надання їй більш чіткої управлінської спрямованості шляхом розвитку нових напрямів аналізу, уточнення сформованих методик аналізу та забезпечення більш тісної ув'язки стратегічного та тактичного аспектів аналізу Необхідний цілісний, системний підхід щодо вдосконалення аналізу фінансової стійкості підприємства з урахуванням усіх його елементів, структури, методи тощо. Це забезпечить об'єктивну оцінку фінансового стану підприємства та можливість його подальшого розвитку, а також підвищення економічної ефективності використання підприємством наявних фінансових ресурсів.

Сьогодні та у повоєнний період необхідно посилити функціональну спрямованість аналізу фінансової стійкості підприємства та його перспективний характер. Перший напрямок означає зміцнення взаємозв'язку аналізу з іншими функціями управління:

- ✓ оперативно-виробничого планування;
- ✓ стратегічного планування тощо.

Це перетворить аналіз фінансової стійкості підприємства на дієвий інструмент обґрунтування управлінських рішень, а процес аналізу отримає більше чітку спрямованість та конструктивний характер, так як буде безпосередньо пов'язаний із забезпеченням економічної ефективності діяльності підприємства та розробкою стратегій його розвитку.

Аналіз фінансової стійкості підприємства має стати, на наш погляд, основним інструментом обґрунтування ефективних рішень у галузі його стратегічного розвитку, тобто він повинен ставати все більш перспективним. Раніше він був, насамперед, наступним (ретроспективним), оскільки його результати використовувалися переважно з метою оцінки діяльності підприємства у минулі періоди.

Зміна спрямованості аналізу фінансової стійкості підприємства

передбачає розвиток таких його видів як стратегічний, функціонально-вартісний тощо, а також зміна об'єктів аналізу, еталонів порівняння отриманих результатів. Такий підхід щодо вдосконалення оцінки фінансової стійкості підприємства вимагає уточнення її методів, оскільки: все частіше об'єктом стають різноманітні плани (бюджети) та стратегії розвитку підприємства; аналізу підлягають усі основні фінансові зв'язки підприємства; все більш значну роль при проведенні аналізу фінансової стійкості відіграють методи фінансового управління.

У процесі вдосконалення аналізу фінансової стійкості підприємства можна виділити два його основні напрями. Одне з них пов'язане з оцінкою фінансової рівноваги, що визначає основні умови функціонування підприємства. Інший напрямок – це аналіз процедур, які забезпечують зростання вартості капіталу підприємства.

Перший напрямок виявляє об'ємні характеристики фінансової стійкості підприємства. Другий – оцінює економічність використання фінансових ресурсів підприємства.

Будь-який об'єкт оцінки фінансової стійкості підприємства може розглядатися як система зі своїми підсистемами, розподіл на які не обмежений. Системний підхід до розвитку аналізу фінансової стійкості підприємства дає можливість використовувати обмеження, що дозволяють оцінити реальність окремих альтернатив у певний період, які є основою вироблення конкретних рішень та їх реалізації. За допомогою системного підходу можна здійснювати поступове ступінчасте наближення до заданої мети за умови послідовної реалізації необхідних умов.

Системний підхід до вдосконалення аналізу фінансової стійкості підприємства має реалізовуватися, на наш погляд, шляхом упорядкування його етапів та процедур, а також підвищення його ефективності. Принцип системності визначає фінансову стійкість підприємства як самостійний об'єкт дослідження, що включає заходи, які різняться за своїм внутрішнім змістом, визначаються зовнішніми та внутрішніми факторами та впливають кінцевий

результат діяльності підприємства.

Одним з напрямів удосконалення інструментарію управління фінансовою стійкістю підприємства є розробка системи економіко-математичних моделей, особливу роль у якій має відігравати, на наш погляд, основна фінансово-економічна імітаційна модель підприємства Запропоновану модель можна представити у такому вигляді:

$$Пч = (1 - Пп) * (Ц_1 * ПЗп_1 + Ц_2 * ПЗп_2 + Ц_3 * ПЗп_3 + Ц_4 * ПЗп_4 + Ц_5 * ПЗп_5 \pm ІО \pm ФО \pm УК \pm І) \rightarrow мах, \quad (3.1)$$

$$ПЗп = ПЗп_1 + ПЗп_2 + ПЗп_3 + ПЗп_4 + ПЗп_5, \quad (3.2)$$

$$Ппп = (Цо * РПо - Фі * Ці - ФП) * (1 - Пп), \quad (3.3)$$

$$Фі * Ці \rightarrow \min, \quad (3.4)$$

$$Пч = П_1 + П_2 + П_3, \quad (3.5)$$

де *Пч* – чистий прибуток;

ПП – податок на прибуток;

ІО – різниця між іншими операційними доходами та витратами;

ФО – різниця між фінансовими доходами та витратами;

УК – різниця між доходами та втратами від участі в капіталі;

Пзп – загальний розмір портфелю замовлень;

$Пзп_1$ – портфель замовлень за рахунок коштів державного бюджету;

$Пзп_2$ – портфель замовлень за рахунок коштів місцевих бюджетів;

$Пзп_3$ – портфель замовлень, що реалізуються за контрактною (ринковою) вартістю;

$Пзп_4$ – портфель замовлень підприємств холдингу (об'єднань);

$Пзп_5$ – портфель інших замовлень;

$Ц_1$, $Ц_2$, $Ц_3$, $Ц_4$, $Ц_5$ – вектори цін по відповідних портфелях замовлень, що складаються із векторів цін на готову продукцію та векторів цін на ресурси;

$П_1$ – прибуток, спрямований на виплату доходів власникам та інші форми споживання прибутку;

$П_2$ – прибуток, спрямований на інвестиційний розвиток підприємства;

$П_3$ – прибуток спрямований на поповнення зареєстрованого та резервного

капіталів, нерозподілений прибуток;

Ппп – прибуток від реалізації за вирахуванням податку на прибуток;

Цо – ціна одиниці продукції певного виду;

РПо – кількість реалізованої продукції;

Фі – загальний обсяг *і*-го фактору виробництва;

Ці – ціна одиниці *і*-го фактора виробництва;

ФП –фіксовані (постійні) платежі (витрати).

Аналіз портфеля наявних замовлень (або прогноз ринкової потреби у продукції підприємства) дозволяє збалансувати найважливіші показники, що впливають на фінансову стійкість:прибуток, ліквідність, ризик та інших. Отже важливої ролі відіграє моделювання фінансової стійкості підприємства з урахуванням стратегії його розвитку.

Для аналізу фінансової стратегії підприємства прогнозований рівень портфеля замовлень може бути визначено таким чином:

$$ПЗпр = ПЗЗ * ЧРкп * ЧРінш * ЧРпер, \quad (3.6)$$

де *ПЗрп* – прогнозний портфель замовлень;

ПЗЗ – загальний портфель замовлень;

ЧРкп – частка ринка підприємства з конкурентними перевагами;

ЧРінш – інша частка ринка підприємства;

ЧРпер – частка ринка, яку планується відвоювати у конкурентів.

Оцінка портфеля замовлень повинна здійснюватися й за показником частки ринку, контрольованої підприємством. Залежно від поставлених завдань воно може реалізувати такі типи стратегії:

- ✓ збільшення частки ринку;
- ✓ заморожування частки ринку;
- ✓ скорочення частки ринку.

Комплексну оцінку фінансового стану та його прогнозування необхідно здійснювати з використанням низки моделей, найважливішими з яких є моделі функцій відгуку портфеля замовлень в залежності від зміни:

- ✓ цін на готову продукцію та матеріально-технічні ресурси;

- ✓ фонду оплати праці, а отже й ЄСВ;
- ✓ рівень податків та інших факторів.

Зазначені функції відгуку дозволяють перейти від ресурсно-технологічного до фінансово-економічного моделювання, при якому велике значення має облік усіх доходів та витрат підприємства. Модель аналізу портфеля замовлень (3.6) може використовуватись або в режимі незмінних цін, або в режимі зміни вектора цін на основі здійснення двох основних стратегій ціноутворення: на порозі рентабельності за мінімальних цін, але з максимальним портфелем замовлень або за максимально високими цінами при скороченні портфеля замовлень.

3.2. Методика прогнозування фінансової стійкості підприємства

Сучасний етап розвитку економічних систем характеризується складними трансформаційними процесами. З урахуванням наслідків світової фінансової кризи та повномасштабного вторгнення військ рф на територію України, значно збільшилася кількість підприємств-банкрутів. Сьогодні практично кожне друге підприємство працює на грані виживання, у т.ч. зі збитками, отже підвищується ризик неплатоспроможності майже для багатьох суб’єктів господарювання.

Можна сказати, що вже перманентна дія зазначених факторів, підвищує значущість набуття професійних навиків щодо управління фінансами та прогнозування ключових фінансових показників функціонування підприємств на майбутнє. Для цього, в контексті швидкого розвитку економіки та її стрімкої цифровізації, необхідно розробляти нові моделі, механізми, програми та підходи, які враховуватимуть вплив більшої кількості факторів впливу, зокрема ризиків та невизначеності.

Такі моделі покликані розглядати економіку підприємства та його

фінансовий стан через призму великих масивів інформації, яка зазнає постійних змін, широкого спектра детермінант впливу різної природи.

Сьогодні вже існує певний позитивний досвід економіко-математичного моделювання фінансового стану та фінансової стійкості підприємств. Проте практично всі відомі методики фінансового аналізу розглядають лише кількісні характеристики. Істотно покращити підхід щодо моделювання фінансової стійкості можливо завдяки аналізу не лише кількісних, а й також і якісних індикаторів, які оцінюються в перманентному процесі їх змін.

Серед методів, що дозволяють вирішити це актуальне науково-практичне завдання, особливий акцент необхідно зробити на підходах, що базуються на теорії нечітких множин та нечіткої логіки Л. Заде. Вони дають можливість у процесі аналізу використовувати фактори будь-якої природи (кількісні, якісні, нормативні, логічні тощо), а також отримати адекватні результати та на їх основі формувати відповідні висновки для прийняття управлінських рішень.

Розглянемо основні етапи та їх зміст в системі моделювання фінансової стійкості підприємства на основі теорії нечітких множин.

1 етап. Вибір показників. На даному етапі формується незалежних індикаторів $Xi, i = \overline{1, N}$. Дані показники дозволяють провести всебічний аналіз фінансової стійкості (показники платоспроможності, рентабельності, фінансової, ділової активності тощо). До прикладу їх буде 7.

2 етап. Визначення лінгвістичних змінних. Для того щоб створити базу знань застосовуємо три терми для кожного обраного показника. У цьому випадку для оцінки індикаторів, які були обрані на першому етапі, приймається єдина шкала з трьох якісних термів: H – низький рівень показника x_i, C – середній рівень показника x_i B – високий рівень показника x_i.

Для того, щоб оцінити результуючу лінгвістичну змінну L, яка охоплюватиме всю множинність рівнів ризику втрати підприємством

фінансової стійкості, використовуємо такі терми: *H* – низька ймовірність втрати стійкості, *C* – середній ризик втрати стійкості, *B* – висока ймовірність фінансових проблем у підприємства

У моделі, що розробляється, в якості універсальних множин для термів лінгвістичних змінних приймемо діапазони можливих значень відповідних показників фінансової стійкості, а для формалізації термів вхідних лінгвістичних змінних *Xi* та вихідний лінгвістичної змінної *y* будемо використовувати гауссівські функції такого виду:

$$\mu^{a_j}(x_i)=exp\left[-\frac{(x_i-\partial_{a_j})^2}{2\hbar_{a_j}^2}\right],\ \mu^{b_j}(y)=exp\left[-\frac{(y-\partial_{b_j})^2}{2\hbar_{b_j}^2}\right], \quad (3.7)$$

де a_i – *j*-тий терм змінної x_j, $i= 1,...,7, j = 1, 2, 3;$

∂_{a_j} – координата максимуму функції $\mu^{a_j}(x_i)$;

$\hbar_{a_j}$ – коефіцієнт стиснення-розтягування функції $\mu^{a_j}(x_i)$;

b_i – *j*-тий терм змінної y, $i= 1,...,7;$

∂_{b_j} – координата максимуму функції $\mu^{b_j}(y)$;

$\hbar_{b_j}$ – коефіцієнт стиснення-розтягування функції $\mu^{b_j}(y)$.

3 етап. Передбачає побудову функції належності нечітких термів *{H, C, B}* для вхідних параметрів *Xi*, а також функції належності нечітких термів результуючої змінної *L*. Насамперед формалізується можливий діапазон зміни вхідних змінних *Xi, i=1, N* та результуючого показника *L*. Після цього вибирається конкретний вид функцій приналежності нечітких терм всім змінних. У рамках проведеного дослідження було обрано дві сигмоїдні та одна десигмоїдна функції. Сигмоїдна функція відкрита на кінці, тому вона підходить для термів *H* і *B*. Десигмоїдна функція закрита, тому підходить для терму *C*.

Будь-яку функцію приналежності нечітких термів як вхідних *Xi, i = 1, N*, показників, так і результуючої змінної, що спостерігається, в аналітичному вигляді можна записати наступним чином:

$$\mu^T(X)=\frac{1}{1+(\frac{X-b_T}{C_T})^2}, \quad (3.8)$$

де C – коефіцієнт концентрації-розтягування функції;

b – координата максимуму функції $(\mu(b) = 1)$;

T – лінгвістичний терм з множини $\{H, C, B\}$.

4 етап. Формування набору правил. На даному етапі створюється нечітка база знань, яка є сукупністю нечітких експертно-лінгвістичних правил, що в результаті дозволяє отримати нечіткий логічний висновок щодо визначення рівня фінансової стійкості підприємства. Формування набору правил має виконуватися за умови: правила не повинні перетинатися та дублюватися

Нечіткою базою знань про вплив вхідних змінних Xi, $i = 1, n$ на вихідну змінну у називають сукупність логічних висловлювань наступного типу:

$$\begin{gathered} якщо\ (x_1 = a_1^{j1})\ та\ (x_2 = a_2^{j2})\ та ... та\ (x_n = a_n^{j1}) \\ або\ (x_1 = a_1^{j2})\ та\ (x_2 = a_2^{j2})\ та ... та\ (x_n = a_n^{j2}) \\ або\ ... \\ або\ (x_1 = a_1^{jkj})\ та\ (x_2 = a_2^{jkj})\ та ... та\ (x_n = a_n^{jkj}) \\ то\ y = b_j, j = 1,...m \end{gathered} \quad (3.9)$$

де a_i^{jp} – лінгвістичний терм, яким оцінюється вхідна змінна Xi у рядку p_j, $p = 1, \ldots, k_j$;

k_j – кількість рядків-кон'юнкцій, у яких вихідна змінна y оцінюється лінгвістичною термом b_j;

m – кількість лінгвістичних термів, що використовуються для оцінки вихідної змінної y.

Для зручності нечітку базу знань часто подають у вигляді таблиці (матриці знань розмірності) $(n+1)*N$, де $n+1$ – кількість стовпців, а N – кількість рядків. Перші n стовпців матриці знань відповідають вхідним змінним Xi, $i = 1, n$, а останній стовпець $n+1$ – вихідний змінної y.

5 етап. Навчання моделі. Цей етап необхідний для того, щоб налаштувати модель на показниках інших підприємств із використанням

одного з алгоритмів навчання. Наприклад, це можливо алгоритм навчання з учителем. При навчанні з учителем мета полягає в налаштуванні параметрів нейронної мережі, так, щоб різниця між її реакцією та відповідним еталонним значенням з навчальної множини було як можна менше. Насправді це зводиться до мінімізації так званої функції помилки параметрів нейронної мережі:

$$E(P) = \frac{1}{2}\sum_{i=1}^{m}(out_i^{last}(P) - target_i^t)^2, \qquad (3.10)$$

де, $target_i^t$ – i-я компонента еталонного вектора $target^t$;

$out_i^{last}(P)$ – реакція i-го нейрона в останній кулі нейронної мережі;

$P = (W, Q)$ – параметри, що є безліччю W ваг семантичних зв'язків у нейронній мережі та безліччю Q граничних рівнів реакції нейронів.

Етап 6. Дефазифікація, тобто. перетворення отриманої нечіткої множини в чітке значення y. Дефазифікація проводиться за такою формулою:

$$y = \int_{\underline{y}}^{\overline{y}} y * \mu^{\overline{y}}(y)dy \Big/ \int_{\underline{y}}^{\overline{y}} \mu^{\overline{y}}(y)dy \Big/ = \int_{0}^{100} y * \mu^{\overline{y}}(y)dy \Big/ \int_{0}^{100} \mu^{\overline{y}}(y)dy \qquad (3.11)$$

Очевидно, що використання наведеного алгоритму для «ручного» аналізу фінансової стійкості підприємства є досить складним та витратним завданням, тому є доцільним його реалізувати в програмно-апаратному вигляді з використанням певної мови програмування або застосовувати для розрахунків спеціалізовані математичні пакети.

Висновки за розділом 3

Результати проведених досліджень у даному розділі випускної кваліфікаційної роботи дали змогу зробити такі висновки:

1. Серед основних напрямів удосконалення методики аналізу фінансової стійкості відзначимо: врахування не лише статичних, але й динамічних даних, тобто переорієнтація аналізу з наступного (ретроспективного) до

прогнозного; аналіз фінансової стійкості має бути частино фінансового менеджменту та враховувати всю специфіку фінансово-економічних відносин; розробка та використання різноманітних, у т.ч. математичних, моделей прогнозування фінансової стійкості тощо.

2. Прогнозування фінансової стійкості підприємства представляє сукупність аналітичних процедур, що застосовуються для діагностики фінансової стійкості господарюючого суб'єкта в перспективі за допомогою розроблених методик аналізу та прогнозування фінансової стійкості на основі існуючої методології (методів та прийомів) фінансового та стратегічного аналізу, а також прогнозування.
3. Значення прогнозування фінансової стійкості підприємства полягає в інформаційному забезпеченні процесу управління фінансами та фінансового управління у ретроспективі та перспективі як у рамках самого економічного суб'єкта, так й контрагентів внутрішнього та зовнішнього фінансового середовища підприємництва.
4. Економіко-математичне моделювання оцінки фінансової стійкості підприємства дозволить кількісно відобразити взаємозв'язки між основними факторами, що її визначають і величину їхнього впливу.
5. Незважаючи на широку популярність та активне використання нейромережевих моделей, їх застосування для вирішення задач прогнозування економічних явищ та процесів, а також моделювання фінансових показників носить епізодичний характер.

ВИСНОВКИ

За результатами проведених досліджень можна зробити такі висновки:

1. Фінансову стійкість можна вважати однією з найбільш важливих характеристик загальної стабільності, ключовою умовою функціонування підприємства та об’єктом його фінансового менеджменту.
2. Незважаючи на важливість категорії «фінансова стійкість» та сьогодні відсутній єдиний підхід щодо її трактування, методики аналізу, ключових характеристик та набору показників, які її визначають. Крім цього, зазначені аспекти фінансової стійкості мають відмінності та спільні риси у вітчизняній й зарубіжній теорії і практиці.
3. Огляд існуючих методик аналізу фінансової стійкості дозволив згрупувати підходи до його проведення, які враховували такі критерії: категорійний апарат, вхідні та розрахункові показники, вітчизняну та зарубіжну практику, нормативно-правові акти, сучасність та ретроспективу тощо.
4. Результати проведених досліджень дали змогу нам синтезувати наступне трактування фінансової стійкості – це такий стан фінансових ресурсів, а також процесу їх утворення, розподілу та споживання, який забезпечує розвиток підприємства й приріст економічного потенціалу завдяки генерування грошових потоків при збереженні стабільного рівня прибутковості, плато- та кредитоспроможності у межах допустимого рівня ризику.
5. На фінансову стійкість підприємства впливає значна кількість як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, серед яких зазначимо вид економічної діяльності, розмір суб’єкта господарювання, система оподаткування, професійність менеджменту тощо.
6. ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" є малим підприємством, яке знаходиться на загальній системі оподаткування, ведення обліку та складання звітності на договірних засадах аутсорсинговою компанією. Основним видом діяльності підприємства є виробництво та реалізація пакувальної

продукції з картону, поліетилену, деревини тощо.

7. Оскільки юридична адреса підприємства – Київська обл., м. Березань, то на його функціонування та діяльність, як і для більшості підприємств східної, північної та південної областей, вплинуло повномасштабне вторгнення військ рф на територію України.
8. Особливість ведення бізнесу ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ", яка безпосередньо впливає рівень його фінансову стійкість та платоспроможність, полягає у тому, що підприємство переважно спочатку отримує замовлення разом з авансовими платежем, а потім відвантажує продукцію-товари, яка частково надходять із-за кордону, а саме з Польщі.
9. Аналізуючи динаміку доходів від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг протягом 2021-2022 рр. констатуємо їх зростання у діючих цінах, та падіння у спів ставних. Поясненням такої неоднозначності є те, що підприємство займається експортно-імпортною діяльністю та укладає договори у євро, курс якого значно зріс у 2022 р.
10. Підприємство в значній мірі є залежним від його зобов’язань, оскільки частка власного капіталу у загальному обсязі фінансових ресурсів не перевищує 14 % протягом досліджуваних періодів.
11. ТОВ "ВІТАЛ ТРЕЙДИНГ" відчуває нестачу, а у деяких період й дефіцит власного оборотного капіталу, що обумовило від’ємні значення окремих коефіцієнтів фінансової стійкості, а її тип протягом 2020-2022 рр. характеризується як кризовий.
12. Оцінка кредитоспроможності показала, що підприємство відноситься до 6 із 9 класів кредитного ризику, хоча має відмінну платоспроможність. Насамперед це пов’язане зі структурою фінансових ресурсів, невисоким рівнем рентабельності та уповільненням оборотності запасів внаслідок дії спочатку короновірусних обмежень, а тепер й вторгненням рф.
13. Динамічність категорії «фінансова стійкість» зумовлює необхідність удосконалення методики оцінки фінансової стійкості підприємства, яка б дозволила охарактеризувати не лише поточний, але й на стратегічну

перспективу, фінансовий стан з врахуванням дії різних факторів та життєвого циклу бізнесу.

14. Сьогодні методи та моделі, які засновані на теорії нечітких множин, є найбільш перспективними сучасними технологіями, що використовуються для оцінки складних систем управління підприємством. В роботі нами було запропонований методичний підхід з використанням теорії нечітких множин, який дозволяє визначити, для набору окремих показників з високою ймовірністю, адекватність та достовірність результатів оцінки фінансової стійкості підприємства.

Розглянуті напрямки вдосконалення аналізу фінансової стійкості підприємства, а також запропоновані моделі її оцінки й прогнозування розвивають діючий інструментарій аналізу фінансової стійкості підприємства, перетворюючи його в інструмент оцінки як поточного стану підприємства, так й стратегій його розвитку в довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Августин Р. Р., Демків І. О. Пріоритети вдосконалення системи менеджменту покращення фінансово-економічного стану підприємства // Вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка і суспільство». 2021. Вип. 29. URL : https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/576
2. Бондаренко В. Л. Фінансово-майнове становище підприємства : практ. посібник. Київ : ЦУЛ, 2018. 96 с.
3. Боянецький Є. І. Зміст та підходи до трактування поняття «фінансова стійкість підприємства». *Реформування економіки України як фактор забезпечення сталого розвитку* : Матеріали XIII Всеукраїнській науковій студентській Інтернет-конференції, м. Чернівці, 22 грудня 2023 р. Чернівці : ЧТЕІ ДТЕУ, 2023. С. 54-57.
4. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия. 2-е изд., стер. Киев : "Ника-Центр Эльга", 2009. 776 с.
5. Богацька К. В., Говорушко Т. А., Шеремет О. О. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : НУХТ, 2014. 320 с. URL : http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/24917/4/Fin_analiz.pdf
6. Васьковська К. В., Сич О. А. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Львів : «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. 236 с.
7. Галушка З. І., Лусте О. О. Стратегії розвитку бізнесу: теорія і практика : навч. посіб. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2020. 340 с.
8. Герасимчук В. Економіко-математичне прогнозування фінансового стану в сучасних умовах // The scientific heritage. 2020. № 47. С. 39–52. URL : https://elibrary.ru/item.asp?id=42976284
9. Готра В. В. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його покращення // Вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка і суспільство». 2017. № 8. С. 219-223. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/38.pdf
10. Гріщенко І., Грінчук Т. Основні аспекти фінансового планування в

системі фінансової безпеки підприємства // Вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка і суспільство». 2020. № 22. URL : https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/61

11. Добренко А., Фурманчук О. Шляхи вдосконалення методики проведення аналізу фінансового стану підприємства // Економіка і регіон. 2021. Т. 1 (80). С. 100–105. URL : http://journals.nupp.edu.ua/eir/article/view/2244
12. Дмитрієв І. А., Кирчата І. М., Шершенюк О. М. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с.
13. Економічна безпека підприємства : підруч. / Дідик А. М. та ін. Львів : НУ «Львівська політехніка», 2019. 624 с.
14. Економічний аналіз діяльності промислових підприємств / За ред. С. І. Шкарабана, М. І. Сапачова. Тернопіль : ТАНГ, 1999. 405 с.
15. Економічний аналіз : навч. посіб. / За ред. Н. А. Волкової. Одеса : ОНЕУ. 2015. 310 с
16. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз : навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с.
17. Захарова Н. Ю. Підходи до формування й оцінки фінансової стійкості підприємства // Бізнес Інформ. 2020. №10. С. 307–315. URL : https://www.business-inform.net/article/?year=2020&abstract=2020_10_0_307_315
18. Зовнішньоторговельний баланс України з 2005 по 2022 : офіц. сайт Міністерства фінансів України. URL : https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/eximp/ (дата звернення: 10.01.2023).
19. Квасній М. М., Циганчук Р. О. Прогнозування фінансового стану підприємства на основі інтегрування Z-моделей // Вісник Університету банківської справи. 2021. № 1 (40). С. 77-84. URL : http://visnuk-archiv.ubs.edu.ua/article/view/237620
20. Кіндрацька Г. Оцінювання платоспроможності українських підприємств: проблемні аспекти типових методик // Економ. часопис Східноєвропейського нац. у-ту імені Лесі Українки. 2019. Вип. 3. С. 134–

134. URL: https://www.researchgate.net/publication/336123459_OCINUVANNA_PLATOSPROMOZNOSTI_UKRAINSKIH_PIDPRIEMSTV_PROBLEMNI_ASPEKTI_TIPOVIH_METODIK

21. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. ; 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2005. 485 с.
22. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. Київ: Знання, 2012. 294 с.
23. Кравченко М. С. Сутність фінансової стійкості промислового підприємства // Вісник економічної науки України. 2018. № 2. С. 61-63.
24. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2008. 392 с.
25. Кузьмінський А. М., Сопко В. В., Завгородній В. П. Організація бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Київ : Вища школа, 1993. 223 с.
26. Лазоренко В. В. Методи оцінки банкрутства в аналізі фінансової стійкості підприємств сфери послуг // Приазовський економічний вісник. 2018. Вип. 1 (06). С. 62-65. URL : http://pev.kpu.zp.ua/journals/2018/1_06_uk/13.pdf
27. Лахтіонова Л. А. Економічна категорія «фінансова стійкість» в сучасному фінансовому аналізі підприємницької діяльності // Наук. пр. Кіровоград. нац. техн. ун-ту екон. науки : зб. наук. праць. 2010. Вип. 6. Ч. ІІ. С. 327-338.
28. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 304 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/19240/1/Fin%20analiz%20Verstka.pdf
29. Меліхова Т. О. Аналіз фінансового стану та виявлення загроз як засіб прогнозування ймовірності банкрутства промислового підприємства // REVIEW OF TRANSPORT ECONOMICS AND MANAGEMENT. 2019. № 1 (17). С. 48–57. URL : http://pte.diit.edu.ua/article/view/176496/179622
30. Меліхова Т. О. Економічна безпека промислових підприємств: аналіз

фінансового стану, ймовірності банкрутства, чистого економічного ефекту від залучення інвестицій // Вісник Приазовського державного технічного університету. Сер. «Економічні науки». 2018. Вип. 35. С. 213–221. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VPDTU_ek_2018_35_32

31. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки : Наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2006 р. № 170. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06#Text (дата звернення: 12.03.2023).
32. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховуванням банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : Наказ Міністерства економіки України від 19.06.2006 р. № 14. URL : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06#Text (дата звернення: 12.03.2023).
33. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. URL : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text (дата звернення: 12.04.2023).
34. Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств-емітентів облігацій (крім комерційних банків) : Протокол засідання Аудиторської палати України від 23.2001 р. № 99. URL : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0099230-01#Text (дата звернення: 01.10.2023).
35. Міщенко В. А., Таранюк Л. М., Домніна І. І. Превентивне оцінювання фінансового стану підприємства з позиції можливого банкрутства // Вісник СумДУ. Сер. “Економіка”. 2020. № 3. С. 45–53. URL : https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/3_2020/5.pdf
36. Мних Є. В., Барабаш Н. С. Фінансовий аналіз : підруч. Київ : КНТЕУ, 2014. 536 с.
37. Навольська Н. В., Блащак Б. Я. Методологічні аспекти прогнозування фінансового потенціал підприємства // Проблеми системного підходу в

економіці. 2019. Вип. 2(1). С. 139–146 URL : http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/2_70_1_2019_ukr/21.pdf

38. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text (дата звернення: 10.09.2023).
39. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» : Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00 (дата звернення: 01.09.2023).
40. Норд Г. Л., Фокін О. К. Передумови удосконалення методичного забезпечення аналізу фінансового стану підприємства // Ефективна економіка. 2017. № 8. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7241
41. Організація і методика економічного аналізу : навч. посіб. / Т. Д. Косова та ін. Київ : ЦУЛ , 2018. 528 с.
42. Офіційний валютний курс НБУ на 24.02.2022 : офіц. сайт Національного банку України. URL : https://index.minfin.com.ua/ua/exchange/archive/2022-02-24/ (дата звернення: 10.01.2023).
43. Офіційний валютний курс НБУ на 31.01.2022 : офіц. сайт Національного банку України. URL : https://index.minfin.com.ua/ua/exchange/archive/2022-12-31/ (дата звернення: 10.01.2023).
44. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз господарської діяльності : підруч. Київ : КНЕУ. 2016. 629 с.
45. Пилипенко О. В. Стратегічний аналіз : навч. посіб. / За ред. М. І. Коваля. Київ : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. 350 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/strateg_analiz.pdf
46. Подольська В. О., Яріш О. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2007. 488 с.
47. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями : Постанова Правління

Національного банку України від 30.06.2016 р. № 351. URL : https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/v0351500-16#Text (дата звернення: 23.03.2023).

48. Порівняння індексу інфляції за 2021 рік з попереднім : офіц. сайт Міністерства фінансів України. URL : https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/2021/ (дата звернення: 10.01.2023).
49. Порівняння індексу інфляції за 2022 рік з попереднім : офіц. сайт Міністерства фінансів України. URL : https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/2022/ (дата звернення: 10.01.2023).
50. Русіна Ю. О., Полозук Ю. В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та фактори, що на неї впливають // Международный научный журнал = International scientific journal. 2015. № 2. С. 91–94.
51. Савина С. С. Формування системи фінансового планування підприємства в умовах невизначеності // Економіка і суспільство. 2018. Вип. 18. С. 531–537. URL : http://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/74.pdf
52. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. / Вид. 3-тє, випр. і доп. Київ : Знання, 2007. 668 с.
53. Серединська В. М., Загородна О. М., Федорович Р. В. Економічний аналіз : навч. посіб. Київ : Астон, 2018. 592 с.
54. Семенова К. Д. Аналіз фінансового стану підприємств України та тенденцій розвитку // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2021. № 5-6. С. 77-82. URL : http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2021/282-283/pdf/77-82.pdf
55. Слободян Н. Г., Черняк В. А. Дослідження фінансового стану підприємства з використанням моделей банкрутства // Приазов. екон. вісн.. 2020. Вип. 3 (20). С. 258–294. URL : http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/3_20_ukr/46.pdf
56. Смерічевський С. Ф., Кривов'язюк І. В. Антикризове управління підприєм-ством : навч. посіб. Вид. 3-тє, допов. і перероб. Київ : Кондор, 2020. 396 с.
57. Сосновська О. О. Методичні підходи до діагностування фінансового стану

підприємства // Modern Economics. 2019. № 14. С. 264-271. URL : https://modecon.mnau.edu.ua/methodical-approaches-to-diagnosing-the/

58. Тертичка В. В. Стратегічне управління : підруч. Київ : “К.І.С.”, 2020. 932 с. URL : http://stratcom.nuou.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/Strategic Managment.pdf
59. Ткач Ю. М. , Скітер І. С., Жидок В. В. Економетрика : навч. посіб. Ніжин : ТПК ”Орхідея”, 2016. 186 с
60. Товариство з обмеженою відповідальністю «ВІТАЛ ТРЕЙДІНГ». Офіц. веб-сайт. URL : https://vital-trading.com/uk// (дата звернення 20.09.2023).
61. Томчук О. Ф., Левчук М. С. Критерії оцінювання і прогнозування фінансового стану та результатів діяльності підприємства // Молодий вчений». 2019. № 9 (73). С. 480–486. URL : http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/9/102.pdf
62. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : ПП «Астрая», 2020. 434 с.
63. Фаріон І. Д. Стратегічний аналіз : навч. посіб. для студентів і аспірантів. Тернопіль: ТНЕУ, 2009. 635 с.
64. Фінанси підприємств : навч. посіб. / Ситник Н. С. та ін. ; за ред. Н. С. Ситник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.
65. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Київ : КНЕУ, 2015. 592 с. URL : https://www.razym.org/books/24385-finansovij-analiz-navchalnij-posibnik.html
66. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / І. О. Школьник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 368 с. URL : http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/50318
67. Фінансовий менеджмент : підруч. / Ковалюк О. М. та ін. ; за ред. М. І. Крупки. Львів : ЛНУ ім. І.Франка, 2019. 438 с.
68. Фінансовий менеджмент: методика розв’язання практичних завдань : навч. посіб. / І. Г. Ганечко, Г. В. Ситник, В. С. Андрієць та ін. Київ : КНТЕУ, 2015. 244 с.

69. Халатур С. М., Гончаренко О. М., Хомук Н. Д. Інструментарій фінансового інжинірингу для комплексної оцінки фінансового стану підприємства // Економіка та держава. 2022. № 1. С. 39–44. URL : http://www.economy.in.ua/pdf/1_2022/9.pdf
70. Чабан Г. М. Економіко-математичне моделювання індикаторів ефективності системи управління фінансовими ризиками // Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 13. С. 64–74. URL : http://www.investplan.com.ua/pdf/13-14_2020/12.pdf
71. Чепка В. В., Свідерська І. М., Гавриленко Ю. О. Фінансовий стан підприємства: теоретичні основи // Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 19-20. С. 96-102. URL : http://www.investplan.com.ua/pdf/19-20_2020/17.pdf
72. Черкашина А. О., Головко О. Г. Шляхи поліпшення фінансового стану підприємства // Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 39. С. 254–259. http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/39_2020_ukr/44.pdf
73. Швець Ю. В. Діагностика ймовірності настання банкрутства як основа управління антикризового управління операційною діяльністю підприємств машинобудування // Економіка і держава. 2020. № 3. С. 82–87. URL : http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4542&i=14
74. Швець Ю. В. Прогнозування показників фінансового стану як елемент управління операційною діяльністю підприємств машинобудування у кризових умовах // Наук. вісн. Міжн. гуманітарного у-ту. 2020. Вип. 42. С. 89–94. URL : http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2020/42-2020/18.pdf
75. Шкромида В. В., Василюк М. М., Гнатюк Т. М. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : посіб. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2016. 219 с.
76. Шморгун Н. П. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2006. 528 с.
77. Штепенко К. П. Планування ділової активності та оцінювання її впливу на фінансову стабільність підприємства // Економіка і регіон. 2020. № 10. С. 78–84. URL : http://journals.nupp.edu.ua/eir/article/view/2167

78. Юнацький М. О. Огляд сучасних методів прогнозування фінансового стану підприємства // Ефективна економіка. 2018. № 4. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6232
79. Ярмак Ю. В., Меженський М. Ю. Прогнозування фінансової стійкості підприємства // Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 48. С. 262–266. URL : http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/48_2020_ukr/50.pdf
80. Яцух О. О., Захарова Н. Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки // Вчені записки Таврійського нац. ун-ту ім. В. І. Вернадського. Сер. “Економіка і управління”. 2018. № 3. Т. 29 (68). С. 173–180. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2018_29_3_35
81. The IMF 2019 Financial Soundness Indicators Compilation Guide (2019 FSI Guide). URL : https://www.imf.org/en/Data/Statistics/FSI-guide

Додатки